

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs: 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

T. G. MASARIJK

EN DE VESTIGING VAN DEN TSJECHOSLOVAKSCHEN STAAT

Rede uitgesproken door Mr Jan TIMMERMANS op de plechtige openingszitting van de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen op 26 October 1935

« Gheluck ende heyl den nieuwen Koningh van Boëmen, de Heere bevestige hem zijn rijk eeuwelijck teghens alle die gene die het overweldigen willen! »

Aldus de zegewensch, die vanuit de Nederlanden naar de Boheemsche opstandelingen gezonden werd, in een ten jare 1620 « t'Amstelredam » uitgegeven « Christelijck Gespreck over het teghenwoordich Boheemsche wesen ende de Oorloge daer ontrent ontstaan. Ingesteld tot waerschouwinghe ende moed-gevinge van de gene, die in de selve oorloge vermenght zijn », zulks naar aanleiding van het verzet der Landen van de Boheemsche Kroon tegen den Habsburger Ferdinand II, in wiens plaats de Landdag den keurvorst Frederik van de Palts als Koning van Bohemen had uitgeroepen.

Datzelfde jaar, den 8sten November 1620, op den Witten Berg bij Praag, werden de Bohemers geslagen, om gedurende de drie komende eeuwen, na een verleden van nationale zelfstandigheid en grootheid, als overwonnelingen door het Oostenrijksche Huis van Habsburg behandeld te worden. Het oude Koninkrijk Bohemen werd voortaan bestuurd als een wingewest: de eigen adel gedeceimeerd en onteigend ten voordeele van Duitsche edelen, alle uitingen van het nationale leven onderdrukt, de landstaal — het Tsjechisch — verdronken.

Vele Bohemers gingen in den vreemde zich voeden met het bittere brood der ballingschap; met hen de groote humanist en vriend van onzen Erasmus: Comenius, die — na een leven van dolen over heel Europa — eindelijk rust vond en sterven ging in de Nederlanden (1670); van daaruit, in zijn testament, uit hij zijn vertrouwen in de toekomst van zijn natie, en verkondigt profetisch: « O, mijn Tsjechisch volk! Ik geloof dat God, mijn Heer, als zijn goddelijke toorn, verwekt door onze zonden, zal geluwd zijn, u het bestier over uw eigen lot zal hergeven. »

Habsburg en Weenen wegen zwaar op de Tsjechische landen: deze worden onderworpen aan een stelselmatige verduitsching. De strijd tegen het Germanendom loopt dan ook als een draad doorheen heel de Tsjechische geschiedenis, en bepaalt er zin en inhoud van. De Boheemsche Kroonlanden toch (Bohemen, Moravië en Silezië) worden aan drie verschillende zijden, in Zuid, Noord en West, omgeven door het Duitsch taalgebied, dat zich ook tot in de Tsjechische landen zelf ver heeft uitgebreid. Op dit oogenblik, in 1935, leven in den zelfstandig geworden Tsjechoslovakschen staat, naast bijna 10 miljoen Tsjechoslovakken, meer dan 3.200.000 Duitschers.

Steeds is de strijd hard tegen hard gegaan, wat o.m. tot uiting komt in de opwekking van den beroemden Duitschen historicus Theod. Mommsen

aan zijn taalgenooten in het Tsjechische land : « Weest hard, rede neemt de schedel der Tsjechen niet aan, maar voor slagen is hij wel toegankelijk! » Op elk gebied van het maatschappelijk leven werd deze strijd dan ook geleverd, met wisselende kansen; het is als een ebbe- en vloedbeweging : nu eens wordt het germaniseeringsproces ongenadig doorgevoerd, dan weer kan sterk Tsjechisch verzet bepaalde tegemoetkomingen afdwingen, al naar de kracht of de zwakheid der onderscheidene Habsburgsche vorsten.

Als een episode van den bestendigen strijd tegen de verduitschende invloeden, herinnere men zich de Hussietenoorlogen die, in den aanvang der 15de eeuw, niet alleen tegen Rome, maar tevens tegen het denationaliseerende Germanendom gericht waren, en als zoodanig een sterken nationalen inslag hadden (1), zooals trouwens heel de geestelijke hervormingsbeweging door Magister Jan Hus in het leven geroepen. Zooals men weet stierf Jan Hus, na terecht gestaan te hebben voor het Concilie van Konstanz, op 6 Juli 1415, den vuurdood. « Exustus fuerit, non revictus », hij werd verbrand, doch niet overtuigd, schreef Erasmus over hem. Jan Hus was een voorvechter voor de rechten van zijn volk en zijn taal. Hij was bestuurder en prediker van de Bethlehemkapel te Praag, gesticht tot het verkondigen van Gods woord in de Tsjechische taal, en tevens was hij een der eerste Tsjechische professoren aan de Praagsche Universiteit; hij verbeterde de Tsjechische schrijftaal en beoefende het geestelijke volkslied in de volkstaal.

In een zijner schriften (2) drukt Hus den Tsjechen op het hart « ervoor te zorgen, dat de Tsjechische taal niet verkwijne; als een Tsjech met een Duitsche vrouw huwt, moeten de kinderen zoodra mogelijk Tsjechisch leeren, om geen taalverdeeldheid te hebben... Ook had Keizer Karel (IV), Koning van Bohemen, aan de Praagsche bevolking opgelegd om het Tsjechisch aan hun kinderen te leeren, en in die taal te spreken en te pleiten op het Raadhuis... En zooals de Profeet Neëmias die, gehoord hebbende dat de Joodsche kinderen, welke de taal der Joden niet konden spreken, half een brabbeltaal gebruikten, ze sloeg met de zweep, zoo verdienen de inwoners van Praag en de andere Tsjechen, die half Tsjechisch, half Duitsch spreken, insgelijks geëeseld te worden. »

Voor deze primauteit der eigen taal kwam later ook Comenius uitdrukkelijk op, van wien wij de volgende uitspraak aanhalen uit een zijner opvoedkundige werken (3) : « Iemand een vreemde taal te willen leeren, vooraleer hij de vaderlandsche kent, is hetzelfde alsof gij uwen zoon wildet leeren rijden, voor hij kan gaan. »

En zoo ging tusschen Tsjechen en Duitschers, deze gesteund door het Habsburgsche machtsapparaat, de strijd bestendig over het al of niet Tsjechisch-nationaal karakter van de in 1348 gestichte Praagsche Universiteit, ook over het taalgebruik in ambtelijke en gerechtelijke zaken. Het Habsburgsche absolutisme slaagde er echter geleidelijk in om het Tsjechische verzet meer en meer te verlammen, en tegen het einde der 18de eeuw scheen het wel, alsof de Tsjechische nationaliteit hetzelfde lot onderging als verschillende andere Slavische volksstammen, die vóór haar gegermaniseerd waren, en hun eigen ziel en kultuur verloren hadden. Maar de wonderbaarlijke heropleving komt in de eerste decaden der 19de eeuw, en zulks onder invloed der idealen van de Fransche Revolutie, en vooral van de opbloeiende Romantiek. Een geslacht van historici, taalgeleerden en dichters komt aan het woord : het volk en zijn taal ontwaken tot nieuw leven. In 1848, in de atmosfeer der revolutionaire gebeurtenissen elders, weerklinkt weer luide de stem van het verzet tegen Oostenrijk en zijn heerschers. Vanuit de revolutionaire Vergadering der Praagsche burgerij, op 11 Maart 1848, wordt een machtige petitionnementsbeweging ingezet tot het bekomen der politieke vrijheden, de erkenning van het eigen staatsrechterlijk verband tusschen de drie Boheemsche Kroonlanden, met gemeenschappelijken Landdag, en centrale bestuursorganen te Praag, de gelijkstelling van beide in het land gesproken talen en de verplichte kennis van deze voor alle ambtenaren. (4) Ook bij de andere volkeren in Oostenrijk deden de omwentelingsgezinde stroomingen zich gelden, met het gevolg dat, in Maart 1849, door den pas op den troon gestegen jongen Keizer Frans Jozef — die tot einde 1916 dezen troon zou blijven bezetten — een Constitutie geöctroyeerd werd; deze stelde wel een algemeenen Rijksdag te Weenen in, maar de bijzondere nationale eischen werden onverlet gelaten.

De Tsjechische afgevaardigden weigerden plaats te nemen in den Rijksdag, instrument van de kunstmatige eenheid van het Rijk, dat geen rekening hield met de Tsjechische nationaliteit, en daarom onbevoegd was over dezer aangelegenheden te beslissen. Slechts na verloop van jaren, vanaf 1879, zouden de Tsjechen regelmatig deelnemen aan de werkzaamheden van den Rijksdag, nadat zün zekere bestuurlijke toegevingen werden gedaan. Maar, tot het einde der Habsburgsche Monarchie toe, legde elke Tsjechische afgevaardigde, bij zijn intrede in het Parlement, de verklaring af « dat hij niet afziet van de historische rechten van Bohemen, en dat de Rijksdag te Weenen niet bevoegd is om de aangelegenheden, die Tsjechische landen aanbelangen, te behandelen. » (5)

Tot duidelijk begrip van de toestanden in het

Habsburgsche Rijk weze hier het volgende aangehaald: in den formeelen eenheidsstaat Oostenrijk leefden, behalve Duitschers, ook nog Magyaren, Italianen en Roemenen, benevens de Slavische volkeren: Tsjechen, Polen, Oekrajners, Slovenen, Kroaten en Serven; als, vanaf 1867, de Hongaren een ruime zelfstandigheid verwerven, en de nu voortaan dualistische staat de benaming « Oostenrijk-Hongarije » bekomt, verblijven in hun gebied ook nog Duitschers, Kroaten, Roemenen en Slovakken.

De Oostenrijksche staat erkent echter het bestaan dezer verschillende volkeren als bepaalde ethnische eenheden niet; de wet houdt alleen rekening met personen van verschillende taal, geïsoleerde onderdanen, zonder samenhang, zonder eigen nationaliteit. In Hongarije worden diegenen, welke tot een andere dan de Magyaarsche taalgroep behooren, betiteld als « medeburgers die een andere taal spreken »; door de strafwet is het gebruik van alle andere terminologie verboden. (6)

Wij hebben even de Slovakken vernoemd. Deze volksgroep heeft denzelfden ethnischen oorsprong als de Tsjechen, doch werd sinds de 10e eeuw van hen gescheiden door de Hongaarsche overweldigers; hun taal is dezelfde als die der Tsjechen, al deed de eeuwenlange scheiding dialectische verschillen ontstaan. Zulks verklaart hoe, tijdens de revolutiejaren van 1914-1918, de Slovakken zich weer keerden tot de Tsjechen, en aldus het aanzijn werd gegeven aan den Tsjechoslovakschen staat; door deze benaming zelf wil de innige verbondenheid der zoo lang van elkaar gescheiden volksdeelen aangeduid worden.

Het herontwaakt Tsjechisch volksbewustzijn leidde weldra tot het formuleeren van den politieke eisch: federalisatie van den Oostenrijkschen staat. Maar vergeefs zijn alle pogingen om een bondstaat te bekomen, « naar taalgrenzen ingedeeld met groote zelfstandigheid der ethnische groepen ». (7) Tot het laatste toe zal Oostenrijk tegen alle dergelijke eischen zich hardnekkig verzetten. Dit voorbeeld — zooals ook andere, die de historie oplevert — schijnt wel te bewijzen dat staten, waar verschillende nationaliteiten binnen de politieke grenzen wonen, iets als een inherente onmacht toonen om de daaruit voortspruitende problemen rationeel op te lossen, door het tijdig verleen van een breede autonomie aan die volkeren. En toch is dit het eenige middel om nationaliteits-problemen behoorlijk te regelen. Blijft de oplossing der moeilijkheden uit, of blijft ze zelfs maar te lang uit, dan lossen deze moeilijkheden den staat zelf op. Oostenrijk is daarvan een leerzaam bewijs.

In dit verband kunnen wij er aan herinneren hoe de historicus Palatsky, die tevergeefs steeds de fede-

ralisatie van het Rijk had nagestreefd, en er bij vriend en vijand voor opgekomen was, tegen het einde van zijn leven (1876) aldus moest besluiten: « Wij hebben vóór Oostenrijk bestaan, wij zullen na Oostenrijk bestaan! »

Inmiddels versterken de Tsjechen zich op alle gebied: cultureel, economisch en financieel. Voor de verbreiding van de volkstaal zorgt de in 1880 gestichtte Matitse Sjkolska die, uit private Tsjechische financieele middelen, een net van allerlei onderwijsinstellingen over het land verspreidt. In 1882 wordt de Praagsche Universiteit ontdudd. De Tsjechen dringen vreedzaam in het Duitsch industriegebied van Noord-Bohemen binnen, zonder er zich te laten denationaliseeren, en nemen langzamerhand een groot aandeel aan de industriele ontwikkeling. Het nationaal bankwezen groeit sterk en onafhankelijk. In de Sokols — gesticht in 1862 — wordt de vorming van een weerbaar nationaal leger voorbereid; het zijn niet enkel turnvereenigingen, maar middens waar het karakter wordt gevormd, en nationale opvoeding wordt gegeven. In 1845 ontstaat het ontwerp om een eigen nationaal Theater te bouwen; het moet ook weer gebeuren uit de eigen geldmiddelen der Tsjechische volksgemeenschap: 23 jaar later heeft men de benodigde groote sommen bijeengebracht en wordt de eerste steen met groote plechtigheid gelegd. In 1880 is de Schouwburg voltooid, wat aanleiding geeft tot een grootsche volksbetoging te Praag. Trotsch brengt men boven het tooneel het opschrift aan: « De Natie aan zich zelf! »

Zoo bouwde inderdaad de Tsjechische natie zich zelf op. Toch wordt zij nog steeds volkomen genegeerd door het Weensche bewind. In 1894 verklaart Minister-President Prins Windischgrätz: « De regering kent geen Tsjechisch probleem. » (8) Inmiddels was de Tsjechische natie op weg om zelf haar probleem op te lossen. Bij het uitbreken van den wereldoorlog, in 1914, was dit volk organisatorisch gereed om op staanden voet zijn eigen Staat in te richten, want — zegt een zijner historici (9): « Een volwassen volk schept zich zelf onafhankelijke organen, zelfs als het niet vrij is, minstens onder een vorm van vervanging. »

De innerlijke evolutie naar de vrijheid was voltrokken, de politieke revolutie diende het werk te beëindigen.

Tot 1914 echter had de buitenwereld van dit alles zeer weinig gemerkt. De Tsjechen zelf, opgaande in hun herwordingskamp, hadden geen tijd gevonden voor een behoorlijke voorlichting van het buitenland dat het Oostenrijksch-Hongaarsche Rijk, geregeerd door de Habsburgers, als een hechte realiteit, zelfs als een Europeesche noodzakelijkheid aanzag. Toen de wereldoorlog uitbrak, dacht nog geen enkele der Europeesche leidende politieke figuren aan de moge-

lijkheid van de vernietiging van dit Rijk. Integendeel, tot in 1917 namen zelfs de Geallieerden het zelfstandig voortbestaan van Oostenrijk-Hongarije aan, omdat zulks een beperking zou beteekenen van de Duitsche macht: in Centraal-Europa liever twee Rijken, die later wellicht nog tegen elkaar uit te spelen waren, dan de overheersching van Duitschland. Wij zullen later zien, welk groot aandeel de Tsjechen genomen hebben in het wijzigen van deze inzichten.

Intusschen hoorde de wereld, tijdens de eerste oorlogsjaren, slechts nu en dan vaag spreken over Tsjechoslovaksche legerafdeelingen die in de rangen der Entente-staten: Frankrijk, Italië, Rusland, tegen den eigen Staat medestreden. De aandacht werd sterker gaande gemaakt toen men in 1917, in volle Russische Revolutie, iets vernam van de bewogen anabasis der Tsjechische legioenen in Siberië. Met groeiende verwondering nam men kennis van uit Oostenrijk doorsijpelende berichten over redevoeringen die in het Weensch Parlement werden gehouden, en waar b.v. in 1918 de Tsjechische afgevaardigde Sjrànsky de volgende taal liet hooren: «Het is de bijzonderste plicht van het Tsjechoslovaksche volk geworden, om bij alle gelegenheden Oostenrijk te schaden. Wij zijn dit verschuldigd aan onze trouw tegenover ons volk, en aan de Boheemsche kroon, en deze trouw kan zich niet anders uiten dan door verraad aan Oostenrijk. Ook zijn wij besloten om Oostenrijk trouw te verraden waar wij maar kunnen... Ten aanzien van Oostenrijk verklaren wij luid: «dat wij dezen staat een eeuwigen haat toedragen; dat wij hem zullen bevechten; en dat, met Gods hulp, wij hem vernietigen zullen.» (10)

Maar toch was het nog een verrassend iets, toen de wereld in October 1918 de zelfstandigheidsverklaring vernam van het Tsjechoslovaksche volk, dat aan het hoofd van zijn herboren Staat beriep:

Thomas Garrigue Masaryk.

Wie was deze Masaryk?

Op 7 Maart 1850 werd hij geboren te Hodonin, in Moravië. Zijn vader, koetsier op een der keizerlijke domeinen, was Slovak; zijn moeder behoorde tot een Tsjechische, doch verduitschte familie. Vader Masaryk werd in feite door de domaniale beheerders aanzien als een onvrije, alhoewel in rechte de hoorigheid sinds 1849 was afgeschaft. «Het waren — zegt Masary later — mijn eerste sociale indrukken, mijn vader grof behandeld te zien door de ambtenaars van het keizerlijk landgoed. Als die heeren kwamen jagen, lieten zij bij ons hun pelsmantels liggen, en ik had grooten lust om mijn woede te koelen op deze kleederen.» (11) Na een paar jaren op de lagere school doorgebracht te hebben, moet Masaryk een handwerk leeren: hij gaat te

Weenen werken bij een slotenmaker; hij moest er aan een werktuig den ganschen dag eenzelfde beweging maken, dat verveelde den knaap; bovendien ontnam een leergezel hem eenige boeken om ze te verkoopen, alsook een atlas waarin — verklaart Masaryk — «ik elken dag reizen door de gansche wereld deed; zonder atlas voelde ik mij vereenzaamd.» (12) Hij verlaat Weenen en wordt hoefsmidsleerjongen; dit werk bevalt hem; hij droomt ervan om later Hofsmid te worden. Maar een der onderwijzers van de lagere school, die de schrandtheid van het kind heeft opgemerkt, bezweert zijn ouders om den knaap verder te laten leeren. In 1865 kan de jonge Masaryk naar het Duitsch gymnasium te Brünn gaan, mits in eigen onderhoud te voorzien door het geven van lessen aan meer bemiddelde kinderen dan hijzelf. Hier wordt zijn zin voor het nationale opgewekt: «In Brünn — vertelt hij later — waren de Tsjechische leerlingen ouder en grooter dan de Duitschsprekende, omdat de meeste onzer een of twee jaar verloren hadden door het aanleeren van het Duitsch, ik door mijn handwerk. Wij waren groote lummels, de Duitschers kleine. Zoo ontstonden er oneenigheden, men plaagde elkaar wederzijds, er waren ook vechtpartijen en wij overwonnen steeds, daar wij ouder waren. Aldus ben ik practisch op de nationale tegenstellingen gestooten: eerst door deze kindertwisten, daarna ondervond ik bij het lezen van dagbladen en historische werken, waarin het nationale probleem bestond.» (13) Toen dan ook daarna Masaryk zijn studiën te Weenen ging voortzetten, eerst in het lyceum, vanaf 1872 aan de Universiteit — doch steeds voorziende in eigen onderhoud door het geven van lessen — werd hij aldra een der leidende elementen in de Tsjechisch-nationale studentenbeweging. In 1876 verwerft Masaryk den dokterstitel in de wijsbegeerte, met een thesis over «De essentie der ziel volgens Plato», en in 1878 publiceert hij zijn eerste werk: «Over de zelfmoord als sociaal verschijnsel der moderne beschaving». Daarop werd hij geaggregeerd bij de Weensche Universiteit en in 1882 werd hij als buitengewoon professor der wijsbegeerte beroepen bij de in dat jaar opgerichte Tsjechische Universiteit te Praag, als gevolg van de ondubbeling der oude Praagsche Hoogeschool.

Nu begint voor Masaryk het opvoedingswerk van zijn volk. Als richtsnoer hiervoor doet hij de guldene woorden van Jan Hus gelden: «Heb de waarheid lief, zoek de waarheid, verdedig de waarheid.» Hem was het daaraan gelegen liever een onaangename waarheid in het oog te nemen, dan zich te vermeien in behaaglijke leugens, die de nationale eigenliefde streelen.

«Wer die Wahrheit weisz und saget sie nicht,
Der ist fürh wahr ein erbärmlicher Wicht! »

Zoo wierp hij zich met al zijn energie in wat men heeft genoemd, den « strijd der handschriften ». Om aan te toonen dat de Tsjechische litteratuur reeds zeer oud was, vervaardigde de dichter Hanka (1791-1861) lyrische zangen en epische gedichten, die hij « ontdekte » als middeleeuwsche handschriften van Králové Dvur en Zelená Hora, wat natuurlijk een geweldige geestdrift deed opgaan bij de Tsjechische patriotten. (14) Het moet gezegd worden, dat deze « zangen », die ook in verschillende Europeesche talen werden vertaald, van grooten invloed geweest zijn op de ontplooiing van het Tsjechisch en Slavisch bewustzijn; zij vormen een aanleiding tot studie van het eigen verleden met zijn eigen kultuur. Maar : zij waren vals! In 1885 bewees Masaryk zulks afdoende op philologische gronden. Het waren dan de Tsjechische leiders, de meesters der openbare opinie, die hem daarom het hevigste aanvielen : er werd hun toch een mooie illusie ontnomen. Een der belangrijkste bladen dierf te schrijven : « naar den duivel met den gemeenen verrader Masaryk! » (15) Deze echter ging zijn zelfgekozen weg en ondervond de juistheid van Macaulay's woord : « Het is steeds gevaarlijk om de vooruitgeschoven schildwacht van de waarheid te zijn. » Toch zou, in 1899, Masaryk zich weer opnieuw voor deze waarheid inzetten, tegen heel de publieke meening in, toen hij partij koos in de zaak van den Jood Hilsner, die verdacht werd van ritueelen moord. Hier bewees Masaryk, dat het er vooral op aankomt rechtvaardig te zijn tegenover allen. Na veel beroering en gescheld werd ook hier het juiste van zijn standpunt officieel toegegeven, dat de rituele moord als een legende moet beschouwd worden.

Evenveel vijandigheid vanwege alle traditioneele, zelfs Tsjechische kringen, haalde Masaryk zich op den hals door de wijze waarop hij de opvoeding der universitaire jeugd begreep. Hij werd er openlijk van beticht, de jeugd te « verderven », omdat in zijn cursussen en seminaries hij de studenten een inzicht trachtte te geven in de brandendste problemen van den tijd, zoo politieke als maatschappelijke, hun sprak over socialisme, hen in kennis bracht met de moderne litteratuur en hun — dit was een zeer bepaalde griet! — Tolstoj's « Kreuzer-Sonate » liet lezen. Men schreef openlijk, van behoudsgezinde Tsjechische zijde, dat Masaryk een Oostenrijksche opgave vervulde, die daarin bestond om het Tsjechische leven te vernietigen. (16)

In uitgesproken Tsjechisch-nationale kringen laaide ook het verzet op tegen Masaryks zienswijze over de richting van den nationalen strijd. Hij verweet den politieken leiders, dat zij zich vergenoegden met het voeren van een louter passieve en onvruchtbare oppositie tegenover Oostenrijk. Volgens hem moest de strijd niet alleen een afweer zijn, maar moest hij

een positieven inhoud krijgen. Men moet niet steeds maar praten over historische rechten der Boheemsche natie, over het grootsche verleden, enz., en daar vandaan het recht op zelfbestemming uitsluitend afleiden. De Tsjechen moeten zelf de voorwaarden scheppen van hun zelfstandigheid. Daarom, zegt Masaryk, moeten wij vóór alles ons eigen nationaal karakter vormen of hervormen in den zin der Tsjechische traditie, die aanvangt bij Hus en Comenius. Ons recht op staatszelfstandigheid moet gegrond zijn op den wil en de bereidheid van ons volk om opnieuw zijn eigen grootheid te maken. Wij moeten niet juridisch en historisch argumenteeren, doch ons volk het geloof in zich zelf hergeven, het vertrouwen in zijn eigen kracht, en de overtuiging dat het zijn politieke onafhankelijkheid slechts verwerpen kan door eigen onophoudenden arbeid. (17) Onze oppositie tegenover Oostenrijk was uitsluitend politiek, zij moet zedelijk worden. Wij moeten, door den zin onzer historie te vinden en te eerbiedigen, ons eigen nationaal wezen herontdekken en het stellen tegenover Habsburg. Wij moeten ons « ont-oostenrijken » !

Bij de jeugd, die Masaryk aan de Universiteit vormde, vond deze gedachtengang gunstig onhaal. Ook vaardigde de « Jong-Tsjechische Partij » hem in 1890 af naar den Rijksdag. Masaryk stelt aldaar vast hoe de Tsjechische afgevaardigden zich te Weenen anders gedragen dan te Praag, hoe de politiek een aangelegenheid is van babbelclubjes en op elkaar afgunstige leidertjes. Hij schrijft dan ook rond dezen tijd (18) : « Babelzucht, kleingeestige en kwaadwillige klappeizin vergiftigen ons politiek ven; bij ons moet elk politiek werkzaam man tot knieën door het slijk der vuile-wasch-mentaliteit waden. Dat, wat bij ons zoo dikwijls radikalisme genoemd wordt, is politieke « Klatsch ». Vandaar het feit, dat de radikalen van deze soort veel sterker schandaal maken tegen hun eigen strijdbroeders, dan tegen de Oostenrijksche regeering; tegenover deze zijn de heeren volkomen tam. »

Om aan dat alles mede te doen is Masaryk dan ook niet bereid : in 1893 geeft hij ontslag als Rijksdag-afgevaardigde. « Ik zag, dat ik nog niet rijp was — zoo verklaart Masaryk later (19). Ik was toen goed 40 jaar oud. Zoudt gij nu Minister worden, zeide ik tot mijzelf, gij zoudt het niet met een goed geweten zijn. Dan heb ik mijn papieren samengenomen; mijn mandaat neergelegd en ben begonnen aan het herzien van mijn politiek weten en kunnen : alles doorgezien, vervolledigd, nog eens gelezen, het geheel doordacht. Vijftien jaar lang heb ik herzien : dan ben ik pas echt in de politiek gegaan. »

Masaryk voelt de noodzakelijkheid om vooreerst een bepaalde ideologie aan de basis der politieke beweging te leggen; het nationaal programma dient

beter uitgewerkt te worden; hij zelf moet zich op de politieke loopbaan voorbereiden door de studie van de nationale tradities en van de geestesstromingen der 19e eeuw. (20) Als bijna zestigjarige, in 1907, zal Masaryk opnieuw in den Rijksdag treden, nu als leider eener eigen, weliswaar kleine partij, die der « Realisten ». Kritisch realisme, — zoo betitelde hij ook zijn wijsgeerige opvattingen, daarmede bedoelende dat zijn levensbeschouwing gegrondvest was op een nauwkeurig gecontroleerde kennis der wereld en van zich zelve; hij verwerpt fantasie en mystiek, die geen rekening houden met de realiteit van wereld en leven. Deze positivistische inslag kenmerkt ook zijn politieke opvattingen. Positieve arbeid verrichten voor volk en land, is zijn leuze; geen heldendaden, maar trouw verrichte kleinigheid. Niet het martelaarschap moet gezocht worden, maar het plichtvol verrichten der dagelijkse taak. Met voorliefde haalt Masaryk in dit verband een episode aan uit Tourgenievs roman : « Ontgonnen gronden » : de vrouwelijke hoofdfiguur, Marianne, brandt van verlangen om haar leven voor Rusland te offeren en wacht het oogenblik af, waarop het vaderland ze tot het martelaarschap zal oproepen. Tot er een practisch man komt, die haar voorhoudt, dat Rusland niet van haar verwacht dat zij haar leven zal offeren, maar dat het voor haar belangrijker is om haar vervuild kind te kammen en de schotels af te wasschen. (21)

Aldus legde Masaryk de fouten van het heden bloot, en leerde zijn volk arbeiden aan eigen volmaking; want zoo slechts kan het Tsjechische volk zich hernieuwen en moreel gezond en krachtig worden. Want daarop komt het aan : door zijn zedelijke kracht alleen kan het zich doorzetten tegen Oostenrijk in. Heeft de groote voorganger F. Palatsky het zijn volk niet voorgehouden : « Telkens wij in het verleden overwonnen hebben, was de zege te danken aan onze zedelijke grootheid, veel meer dan aan de kracht der wapenen. Blijven wij dus getrouw aan onszelf, aan de rechtvaardigheid en de waarheid. » (22)

Dit, herhaalde Masaryk steeds opnieuw, is de werkelijke zin onzer geschiedenis : Hus nam den strijd op voor ons volk en de waarheid, Comenius voor ons volk en de humaniteit, zedelijk waren zij groot in de wereld, door zedelijke kracht moet ons volk zich handhaven en vrij worden.

Men voelt hoe nuchter, en toch tegelijk diep idealistisch, Masaryk stond tegenover den nationalen strijd. Niet verwonderlijk is het, dat vooreerst Masaryks dieper inzicht in de Tsjechische historische ontwikkeling niet begrepen werd; ook zijn kritische nuchterheid werd weinig gewaardeerd door een volk als het zijne, wiens nationale psychologie wij door E. Benesj als volgt geschilderd zien : « Sterke vitali-

» teit, neiging tot practische, onfantasistische op-
 » lossingen, vasthoudendheid en uithoudingsvermo-
 » gen in den strijd om een doel, maar ook neiging
 » tot opwinding, een zekere overgevoeligheid, fana-
 » tisme, ietwat ongezonde ijverzucht, pessimistische
 » lichtgeloovigheid bij tegenvallers, en overdreven
 » zucht voor kritiek in twistgevallen. » (23)

Maar Masaryk zette zijn arbeid door. Boek op boek deed hij verschijnen, gewijd ofwel aan wijsgeerige en religieuze onderwerpen, ofwel aan nationale en sociale vraagstukken. Door tijdschriften en lezingen zette hij zijn inzichten door en vormde de nieuwe generatie's. Nadat hij, in 1907, opnieuw zijn intrede in den Rijksdag had gedaan, wierp hij zich volop in den politieke strijd tegen Oostenrijk. Met alle Slaven protesteerde hij krachtig tegen de annexatie, in 1908, van Bosnië-Herzegowina; hij schroomde niet om aan te toonen, hoe de Oostenrijksch-Hongaarsche diplomatie gebruik maakte van grof vervalschte documenten, om haar anti-Servische politiek te verrechtvaardigen; openlijk beschuldigde Masaryk den Minister van Buitenlandsche Zaken, Aehrenthal, van falsificatie, en won zedelijk het pleit; het Habsburgsche regiem schoot er zijn overblijfsel van prestige bij in.

Nu groeit bij Masaryk, zooals ook in breede lagen van het volk, het inzicht dat voor de Tsjechen geen heil meer te verwachten is in eenig staatsverband met Oostenrijk, hoe los het ook weze. Oorspronkelijk zagen de Tsjechen, zooals ook de andere Slavische volken van Oostenrijk — die er, wat getal betreft, samen een meerderheid vormen konden — nog heil in de federalisatie van den Staat. De Oostenrijksche weigering en repressie doen echter de gedachte aan verdergaande oplossingen rijpen. Maar als de wereldoorlog uitbreekt, ligt er nog geen uitgewerkt programma klaar, over de wijze waarop de beslissende eindkamp voor ontworsteling aan Oostenrijk zal geleverd worden. Wel begon men er zich rekenschap van te geven, dat de weg der evolutie afgesperd was en dat het verder langs revolutionaire banen zou dienen te gaan.

Ook Masaryk, de ethieker, moest dus het probleem der revolutie onder oogen nemen. Is principieel alle geweld onvoorwaardelijk af te wijzen? Naar bevestiging van deze vraag kon Masaryks humanitaire gedachtenoriëntering hem licht drijven; een dergelijke houding kon trouwens voedsel vinden in de leer van den 15-eeuwschen Tsjech : Petr Cheltsjitsky (1390-1460), die weigerde dienst te nemen in eenig leger, zich beroepende op het Goddelijk gebod : Gij zult niet doden, niet stelen, geen andermans goed begeeren! Masaryks affiniteit met Leo Tolstoj, die hij verschillende malen te Jasnaja Poljana ging bezoeken, kon evenzeer in dien zin op hem inwerken.

In de eerste uitgave van zijn boek : « De Tsjechische vraag », verschenen in 1895, verzet Masaryk zich tegen alle revolutie door het geweld en aanvaardt enkel de revolutie in de hoofden en de harten. « Revolutie, zegt hij, is een politiek primitivisme. »

Maar de revolutionnaire gebeurtenissen van 1905 in Rusland, plaatsen het probleem in het midden der belangstelling. Masaryk gaat Rusland en zijn gedachtenwereld bestudeeren, en legt het resultaat daarvan neer in zijn in 1913 verschenen belangrijk werk : « Zur Russischen Geschichts- und Religionsphilosophie ». Masaryk gaat hierin de ontwikkeling na der Russische revolutionnaire gedachtenstroomingen tegenover het Tsarisme, en is aldus wel verplicht zijn eigen standpunt ten aanzien van de Revolutie nader te bepalen. Wel is het waar, dat Masaryk hier vooral het sociale vraagstuk op het oog heeft, dat voor hem bij uitstek het problema der democratie is, doch het besluit waartoe hij komt is eveneens toepasselijk — zooals hij het in de praktijk bewezen heeft — op de nationale revolutie, die trouwens door Masaryk in hoofdzaak gezien wordt als een strijd van de opkomende Tsjechische democratie tegen het Habsburgsch absolutisme.

Masaryks besluit is als volgt : tegen de macht van het kwaad is men zedelijk verrechtvaardigd het geweld te stellen; het is zelfs noodzakelijk om het kwaad te bestrijden, en zoo kan revolutie werkelijk zedelijke plicht worden. Als de vrijheid onderdrukt wordt, is dit een kwaad, waartegen men zich teweer stellen moet. Maar het wapen der revolutie mag niet lichtvaardig opgenomen worden : men mag er niet mede spelen. Voorafgaandelijk moet het bewijs geleverd zijn dat, primo : de revolutie beantwoordt aan de wezenlijke belangen der gemeenschap, secundo : dat zij een vooruitgang bewerkstelligt in de democratische ontwikkeling (Masaryk bedoelt hiermede in den grond : sociale ontwikkeling), tertio : dat alle andere middelen, om tot het zedelijk verrechtvaardigd doel te komen, uitgeput zijn.

Zoo komen wij aan het jaar 1914. Oostenrijk, aan de zijde van Duitschland, treedt in den oorlog. De Boheemsche landen worden opgeroepen om hun dienst aan den Habsburgschen Staat voort te zetten, om voor dezen in het strijdperk te treden, goed en bloed te geven.

Wat zal het Tsjechische volk doen ? Wat beschikken zijn leiders ? Zullen de verplichtingen tegenover den Staat loyaal nagekomen worden ? Maar heeft de Staat zijn verplichtingen tegenover het Tsjechische volk nagekomen ?

Toen in 1526 de Habsburger Ferdinand I door de Kroonlanden vrijelijk tot Boheemsch Koning werd gekozen, beloofde hij de blijvende erkenning der Boheemsche zelfstandigheid; in feite echter vernie-

tigden de Habsburgers deze zelfstandigheid, en pleegden woordbreuk tegenover een volk. Aldus werd het contract tusschen vorst en land geschonden.

Zoo moeten de Tsjechen het wel gevoeld hebben, want spontaan weigerden zij in 1914 vrijwillige en actieve medewerking in den strijd van den verdrukenden Staat tegen dezes vijanden. Ook konden de Tsjechen hun Slavisch stamverwantschap niet verloochenen ten aanzien van de Serven en Russen, waartegen aanvankelijk de strijd van Oostenrijk uitsluitend gevoerd werd. Bij het bericht van den moord op den Oostenrijkschen troonopvolger en zijn vrouw, werd op een sokolfeest ter eere der Servische gasten het Servisch volkslied gezongen (24). Bij de soldaten, die naar het Russische front werden gezonden, werd het liedje gezongen : « Roode doekje, waai in den wind om en om ! Ik moet den Rus verslaan, weet niet waarom ! »

Tallooze Tsjechische soldaten deserteerden op groote schaal op Russische en Servische fronten, en zullen later de legioenen vormen, die samen met de Geallieerden, tegen den Oostenrijksch-Hongaarschen Staat zouden strijden. Op 3 April 1915 geeft het 28ste Tsjechisch regiment zich met pak en zak over, met muziek aan het hoofd; de Oostenrijksche legerleiding vormt uit Tsjechen van 20 jaar een nieuw bataljon van dit regiment, en werpt het tegen de Italiaansche artillerie in Gorizia; van ongeveer 1000 man, kwamen er 18 terug uit dit « rehabilitatie-of-fensief », en een legerorder maakte bekend dat het 28ste Praagsche regiment, in het bloed zijn schande had uitgewischt (25).

Ten overstaan van deze houding der Tsjechische soldaten, kan de afgevaardigde Stanjek naderhand dan ook in den Rijksraad te Weenen verklaren : « Geen enkele druppel bloeds werd door ons vrijwillig gestort voor de Centrale Rijken. » (26)

Ook de burgerlijke bevolking oefende een passieven weerstand uit, die tot uiting kwam in het niet gehoor geven aan rekwisitie's, en een bijna volslagen onthouding bij het inteeekenen op de oorlogsleeningen.

In feite had de Tsjechische gemeenschap het revolutionnair verzet tegen den Staat dus volop spontaan ingezet, en zulks vooraleer de politieke leiders de aan te nemen houding hadden bepaald ; door het uitbreken van den oorlog waren zij inderdaad volkomen gedesorienteerd. Psychologisch was het volk wel voorbereid op de eventualiteit van zulk een geweldige gebeurtenis, het was kultureel en nationaal rijp geworden, maar het ontbrak, vanwege de leidende politieke kringen, aan technische en financieele voorbereiding tot de georganiseerde actie; er was trouwens ook geen eenheid van leiding (27).

Bij het nagaan der ontwikkeling van verschillende revolutionnaire bewegingen, zoowel in een ver als in een nabij verleden, valt het op hoe vaak zich het verschijnsel voordoet, dat het uitbreken van de eigenlijke revolutionnaire actie ontsnapt aan de kontrol der leiders. Hetzelfde hebben wij b.v. zien gebeuren bij de Februari-revolutie van 1917 in Rusland: hier ook spontane opstand der massa, wier actie slechts achteraf gecoördineerd wordt door de leidende elementen.

In dit verschijnsel ligt voor ons het bewijs dat revolutie's, die in dergelijke omstandigheden tot uiting komen, geen toevallige bewegingen zijn, maar dat zij werkelijk beantwoorden aan een zeer diep proces dat zich in de massa van het volk voltrokken heeft; slechts op deze voorwaarde is het succes der revolutie gewaarborgd, want zooniet ontgroeit ze het kader van een primaire «Putsch-beweging» niet. Lezen wij inderdaad niet bij Lenin, de grootste theoreticus en tegelijk geniale practicus van de moderne omwentelingen, dat een hoofdvereischte, een « objectieve voorwaarde » voor het welslagen van alle revolutionnair optreden is, dat het beantwoordt aan den wil en het bewustzijn van de meerderheid uit het volk, en het in harmonie is met zijn verzuchtingen, daar zooniet elke revolutionnaire poging tot onvruchtbaarheid gedoemd is? (28)

Dat deze voorwaarde in de Boheemsche landen vervuld was, is bewezen door den gang der gebeurtenissen zelf. Trouwens, als men den zin der Tsjechische geschiedenis tracht na te gaan, moest de tegenstelling ten aanzien van den Habsburgschen Staat noodzakelijk revolutionnair tot uiting komen, vooral in de atmosfeer waarin de wereldoorlog gevoerd is geworden. Ed. Benesj wijst terecht aan dat « door hun historische ontwikkeling, hun psychologie, hun geestelijke en sociale structuur, de Boheemsche landen veeleer hoorden bij het West-Europeesche kamp, dan in dat der autokratisch georiënteerde Middenrijken, waarbij zich dan nog Turkije had gevoegd. De geestelijke stroomingen, die sinds de vorige eeuwen over Europa waren gegaan, had dit volk volledig medegeleefd; te grooter was de tegenstelling tot de Habsburgers erdoor geworden. De Tsjechische geschiedenis was doortrokken van strijd vanwege het democratisch-voelende volk, tegen het verdrukkende absolutisme; het was een kamp van den Tsjechischen man, den boer, den burger en den arbeider om de economische en nationale zelfbevestiging. Deze strijd was met succes geleverd, en bij het uitbreken van den oorlog vormde de Tsjechische natie, in Oostenrijk-Hongarije, geestelijk, cultureel en in hoofdzaken ook economisch, als het ware een eiland, vereenzaamd temidden der Monarchie. » (29)

Zoo sluit de houding der Tsjechen in den wereldoorlog zich aan bij heel hun doorleefde ontwikkeling. Maar de leiders konden hieruit niet onmiddellijk de noodige practische gevolgtrekkingen halen. De eerste, die zich een klaar inzicht te vormen wist over de nu te volbrengen taak, was Prof. Masaryk. Hij was nu 64 jaar oud; een leven van geestelijken strijd en onpopulariteit had hij achter zich; hij was leider eener politieke partij die, bij de verkiezingen van 1911 nog slechts één vertegenwoordiger afvaardigde naar den Rijksdag: hij zelf. Alhoewel hij meer dan dertig wetenschappelijke werken had uitgegeven, was hij lid noch van de Academie, noch van de officieele wetenschappelijke vereenigingen. Hij was er enkel in geslaagd zichzelf geestelijk te bevrijden door arbeid, tucht en intellektueele onverschrokkenheid. Op hem was het woord van Goethe wel toepasselijk:

« Von der Gewalt, die alle Wesen bindet,
» Befreit der Mensch sich, der sich überwindet. »

Enkel wat jonge mensen vereerden hem als een leider. Zooals een ander van zijn geardheid nu het hoofdwerk zijns levens zou schrijven, zoo zette Masaryk zich thans aan den arbeid voor de vestiging van zijn Staat: de Tsjechoslovaksche Republiek.

Wel bekende Masaryk dat het hem moeite kostte om tot de bevrijdende daad over te gaan. Als pacifist wenschte hij den oorlog niet, en hoopte tot het laatste oogenblik dat hij zou vermeden worden. Nu moest hij van dienzelfden oorlog gebruik maken voor zijn volk. « Ik vreesde — zegt hij — het nemen van een besluit, dat mij zou verplichten om door daden mijn oppositie tegen Oostenrijk en den Oostenrijkschen geest te bewijzen. » (30). Maar het moest, het historisch oogenblik was aangebroken, de Tsjechische soldaten zelf waren al in opstand. In 1917, vóór het front der Tsjechoslovaksche legioenen in Rusland, verklaarde Masaryk: « Bij het » hooren van het gedrag onzer soldaten op het » front, ben ik rood van schaamte geworden, omdat » wij, de leiders, nog ongewis waren wat te doen, » dan als onze soldaten de revolutie reeds maakten. » Toen heb ik besloten om mij te scharen aan de » zijde van diegenen die tegen Oostenrijk-Hongarije » opstonden. Ik begreep, dat tusschen Bohemen en » Oostenrijk-Hongarije, d.w.z. de Habsburgers, er » geen vergelijk meer mogelijk was. » (31)

Maar hoe de actie te organiseren. Alle heil verwachten van den binnenlandschen opstand? Weinig kansen op duurzaam sukses, want naast Oostenrijk stond heel de Duitsche macht. Op de Russische kaart wedden? Vele Tsjechen verwachtten de uitkomst van een Russische overwinning, die het b.v. mogelijk zou maken dat een Slavisch vorst, een der Romanovsche groothertogen, den Boheemschen troon zou bestijgen. Maar Masaryk kende Rusland door en

door; hij voorzag dat het Tsaristisch regiem niet opgewassen was tegen een modernen oorlog, deels door ontoereikende technische outilleering, deels door de erbarmelijke en wankele innerlijke sociale toestanden.

Moest men zich dus niet bijzonder oriënteren op de West-Europeesche Mogendheden?

Angstvallig berekent Masaryk de oorlogskansen. Hij zet zich aan de studie van werken over de moderne oorlogvoering. Menschelijk gesproken, hoopte hij dat de oorlog van korten duur zou zijn, maar voor het succes van het aan te vangen bevrijdingswerk was een langdurige oorlog gewenscht: er zouden immers jaren noodig zijn om de publieke opinie, de leidende politiciers en de diplomaten der Geallieerde landen op de hoogte te brengen van de Tsjechische bestrevingen. Op dit gebied was alles nog te doen. Maar een dergelijke arbeid veronderstelde de zege der Geallieerden. Er viel te wikken en te wegen. « In den aanvang van den oorlog moest men, zegt Masaryk, met een maximum van kritischen geest, de balans maken van de sterken en de zwakken in de twee vijandelijke kampen, en op een beslissend uur partij kiezen. » (32) En later vertelt hij dan ook aan Em. Ludwig (33): « Al die vier » jaren lang viel er te rekenen. Zulks behoeft een » koel overleg, hersens. Elken dag opnieuw moest » ik de kansen afwegen. »

Masaryk overwoog dat, van de zijde der hoofdzakelijk democratisch georiënteerde West-Europeesche Mogendheden, voor een volk als het zijne dat, naar zijn inzicht zich democratisch ontplooiën wilde, het meeste te verwachten was, er op rekenende dat zij den zege zouden behalen, en dat, door hun zijde te kiezen, het Tsjechische volk er de vrijheid bij zou verwerven.

Als Parlements lid kon Masaryk aanvankelijk nog verschillende reizen naar het neutrale buitenland ondernemen. Zoo nam hij te Rotterdam, of daarvan uit, contact met den Franschman Prof. Denis, die een belangrijk werk over de Boheemsche geschiedenis had geschreven; ook met de invloedrijke Engelsche journalisten R. W. Seton-Watson, uitmuntend kenner der Slavische aangelegenheden, en H. W. Steed, directeur van buitenlandsche politiek aan de Times; deze waren bereid om in den door Masaryk gewenschten zin in te werken op West-Europeesche publieke opinie en regeeringen.

Daar, in de Lage Landen aan de Zee, van waaruit Comenius de toekomstige bevrijding van zijn volk heeft geprofetiseerd, besluit Masaryk dan dat het uur van zijn natie geslagen is. « In Nederland, zoo schrijft hij, kon ik met kalmte de komende toekomst overwegen, en er rijpelijk over nadenken. De herinnering aan Comenius, verlevendigd op dezen Nederlandschen grond, waar zijn gebeente rust, het voor-

beeld van zijn propaganda in de politieke wereld van zijn tijd, zijn politieke profetie, het programma van zijn Testament, deden mijn laatste twijfels en weifelingen verdwijnen. » (34)

De beslissing is gevallen. Er zullen echter offers gevraagd worden. « Zal de zege het offer van menschelijke levens waard zijn? » vraagt Masaryk zich af (35). Hij oordeelt bevestigend, en van nu af aan gaat hij de nationale beweging organiseeren, en de revolutie leiden.

Terug te Praag, ontmoet Masaryk een zijner oud-leerlingen, nu zelf leeraar aan de Handelshoogeschool, de nog jonge Edvard Benesj. Ook deze liep om met de gedachte, dat de Tsjechen geen eenvoudige toeschouwers van het oorlogsgebeuren mochten blijven, en dat er gehandeld moest worden. Masaryk wijdt hem in zijn plannen in, en dan ontstaat die verdere trouwe en innige samenwerking van twee mannen, waaruit een nieuwe Staat zou geboren worden.

Masaryk brengt ook andere politieke leiders op de hoogte, vraagt en bekomt hun instemming met de ontworpen actie. Einde 1914 wil hij nog eens naar het buitenland, om er verder den internationalen toestand na te gaan. Aan het grensstation wordt hij echter opgehouden; de beambten moeten eerst instructie's aanvragen bij de Regeering, of hij doorgelaten mag worden. Masaryk weigert te wachten, en springt in den weggrijpenden trein (18 December 1914). Slechts vier jaar later zal hij zijn alsdan vrijgemaakt vaderland opnieuw betreden, als President der Tsjechoslovaksche Republiek.

Nu vangt voor hem een rusteloos leven aan: hij trekt en reist van de eene hoofdstad naar de andere, ter bewerking van staatslieden en kanselarijen, van de eene universiteit naar de andere, tot het houden van lezingen over zijn volk en de Oostenrijksche kwestie. Hij tracht door artikels in dagbladen en tijdschriften, door aanbidding van memoranda, de gedachte te doen ingang vinden in de Geallieerde publieke opinie, dat het voortbestaan van het Habsburgsche Rijk noodlottig is voor Europa; immers, door de zwakheid dezer Monarchie ten overstaan van Duitschland, kan Oostenrijk slechts een middel zijn om de Deutsche macht in Europa te bevestigen; door Oostenrijk — aldus zijn stelling — reikt het Germanendom naar den Balkan, naar Turkije; over Oostenrijk heen wordt de imperialistische droom: Berlijn-Bagdad, werkelijkheid. Als een nieuwe Cato roept Masaryk onvermoeid den volkeren het « Austria delenda! » toe, in het belang van alle door dezen staat verdrukte natie's, in het belang van den wereldvrede.

Men bemerke hoe geschikt en handig Masaryk de Tsjechische oogmerken weet te plaatsen in het kader der Geallieerde anti-Duitsche ideologie. Maar naast

deze ideële propaganda, diende er iets positievers te gebeuren. De in het buitenland gevestigde kolonie's van Tsjechische en Slovaakse uitwijkelingen, die zeer talrijk waren, hadden zulks ook spontaan begrepen: in Frankrijk, Engeland en Rusland verrij; de emigranten in Amerika deden hetzelfde, en klaarden zij zich openlijk tegen Oostenrijk-Hongavoorzagen vooral in de verschaffing der financieele middelen om den strijd te kunnen voeren. In Frankrijk namen vele Tsjechen vrijwillig dienst in het leger, waar zij vooreerst in het vreemdelingenlegioen werden ingedeeld; in Rusland werd, grootendeels uit de Tsjechische deserteurs en krijgsgevangenen, een afzonderlijke legerafdeeling opgericht.

Hier ook echter wilde Masaryk dat een systematische organisatie zou doorgedreven worden. De Tsjechische militaire afdeelingen in de verschillende Geallieerde legers — later zouden er ook in Italië gevormd worden — moesten organisatorisch samengebracht worden in een enkel nationaal Tsjechoslovaksch leger, onder eene leiding, al waren zij ook verspreid over verschillende fronten. Was toch, in Masaryks conceptie een georganiseerd leger noodig, om door offers en bloed de bevrijding te bekomen. Hij wilde niet al bedelend de zelfstandigheid van zijn Staat bekomen, maar als wettige belooning voor volbrachten strijd. Zijn devies was: « Door eigen krachten! » — « Als wij soldaten hebben, schreef Masaryk, kunnen noch de Geallieerden, noch Weenen ons zwigend voorbij gaan. Indien wij ons niet op het slagveld doen gelden, zullen wij van niemand iets bekomen. »

Vooraleer het georganiseerde Tsjechoslovaksche leger als zoodanig gevormd en erkend was, waren er oneindige moeilijkheden te overwinnen. Want hier stelde zich voor de eerste maal het volgende juridische probleem: hoe « nationale » legereenheden te erkennen, die zich op geen enkele staatsorganisatie, dus op geen enkele erkende nationaliteit konden beroepen? Integendeel: internationaal juridisch gezien, behoorden de Tsjechen en Slovakken tot de Oostenrijksch-Hongaarsche nationaliteit. Men kon, naar de gangbare opvattingen, ze zelfs bezwaarlijk als oorlogvoerenden of belligeranten aanzien zooals, in het kader van het internationale staatsrecht, zulks kan geschieden ten overstaan van volkengroepen, die in opstand zijn tegen den wettelijken Staat; dit begrip, dat een bepaalde staatsrechtelijke behandeling medebrengt, was niet toepasselijk, omdat de in het buitenland strijdende Tsjechen zich niet beroepen konden op een territoriale basis. De moeilijkheid werd omzeild, doordat geleidelijk de Verbonden de Tsjechen en Slovakken samen als een aparte « natie » gingen erkennen, met een eigen vertegenwoordiging, al was deze dan ook in het buitenland gevestigd (36).

Toch bleef Oostenrijk tot het laatste toe de strijders in de Tsjechische legioenen op de verschillende fronten, als deserteurs aanzien; vielen zij levend in Oostenrijksche handen, dan werden zij opgehangen. Daartegenover hielden de Tsjechoslovakken vol, dat hun tegen Oostenrijk strijdende soldaten, geen deserteurs noch zelfs krijgsgevangenen waren, omdat zij geen eigen nationaal leger hadden verlaten, en niet in handen waren gevallen van vijanden der natie (37).

Naast al dit propaganda- en organisatiewerk, moest Masaryk ook de verbinding met Praag in stand houden. Er moest toch vermeden worden dat, in het moederland, de politiek zich in een andere richting zou orienteeren, dan Masaryk het wenschte in het buitenland. Om met meer gezag te kunnen optreden tegenover de Geallieerden, moest Masaryk er op kunnen wijzen dat zijn volk gansch achter hem stond. Aanvankelijk was het Benesj, die de verbinding levend hield; hij organiseerde te Praag de « Maffia », een groep van vertrouwde politici die het binnenlandsche revolutionnaire werk deden, informatie's doorgaven naar het buitenland, enz. Alle methodes van den ondergrondschen, illegalen strijd werden hierbij aangewend. Velen bekochten hun ijver met den kerker, maar dan zetten anderen de taak voort. In September 1915 achtte Benesj, wiens positie te Praag hachelijk en gevaarlijk was geworden, dat hij beter in het buitenland zou kunnen werken voor de nationale zaak. Met een valschen pas kon de toekomstige minister van Buitenlandsche Zaken de grens overschrijden. Hij vestigde zich hoofdzakelijk te Parijs, waar hij secretaris werd van het alles concentreerende « Tsjechisch Comité van actie », dat in 1916 werd omgezet in de « Nationale Raad van de Tsjechische landen », met Benesj als algemeen secretaris. Masaryk was inmiddels aan Kings College te Londen beroepen voor het geven van den leergang over Slavistiek. Vanuit Parijs en Londen gebeurde nu, in volledige harmonie, gegrond op gelijkaardige inzichten in de richting der beweging, het enorme werk dat aanzien zou geven aan een nieuwen Europeeschen Staat.

Elke strijd gaat gepaard met offers. Zoo volk als leiders moesten ze brengen, ook Masaryk: zijn zoon was als Oostenrijksch officier in het begin van den oorlog aan typhus gestorven, zijn dochter was aangehouden en opgesloten (evenals Benesj's vrouw), zijn echtgenoot leefde ziek en eenzaam in het vaderland, door de politie streng bespionneerd. Als in 1916 het gerucht gaat dat Masaryks dochter gevaar loopt om terechtgesteld te worden, verklaart hij, als een nieuwe Abraham, die bereid is zijn eigen kind te offeren: « Vooraleer iemand doet, wat ik gedaan heb, moet hij tevoren bedenken, welk verlies hem en anderen treffen kan. Ik heb de verliezen

overwogen, en moet alles aanvaarden wat mij treft. Het is mijn eerste plicht, mijn volk te dienen!» (38)

Vaak ook lijkt het of de uitslag van den kamp hopeloos is. Rusland stort militair ineen, Servië wordt verslagen, Italië levert keer op keer onsuccessvolle veldslagen, het grondgebied van den Belgischen Staat blijft in Duitse handen, een groot gedeelte van Frankrijk is bezet. In 1917 nog worden er onderhandsche besprekingen gevoerd over een afzonderlijken vrede met Oostenrijk-Hongarije, wat alle kansen op Tsjechoslovaksche zelfstandigheid in gevaar brengt. Hoe zal dat alles eindigen? Ook voor de dappersten en de grootsten komen er oogenblikken van terneergeslagenheid, als de last te zwaar om dragen wordt. Zoo laat Masaryk op zeker oogenblik zich ontvallen: «Soms vraag ik mij af, of ik niet, als ik alles goed naga, naar huis teruggaan moet. Als wij de zaak verliezen, en de menschen in ons land zich nutteloos verzetten, zou dat wellicht beter zijn. Men zou mij weliswaar ophangen. Maar ik zou toch nog eens mijn vrouw terugzien, want ik vrees dat zij het einde van den oorlog niet ineen beleven zal, en mijn dochter Alice zal men dan mogelijk met vrede laten.» (39)

Maar de ontmoediging gaat over, en de strijd gaat voort. Masaryk wordt ontvangen door Briand, hij bewerkt de Engelsche leidende kringen, en gaat begin 1917 naar Rusland, om er zijn leger definitief te organiseren: het groeit uit tot een macht van bijna 90.000 man. In het ineengestorte Rusland kan het echter geen diensten meer bewijzen aan de nationale zaak; op het Westelijk oorlogsfront zal de beslissing vallen; daar moeten de Tsjechische legioenen zich met hun volle macht doen gelden. Masaryk bekomt de principieele toezegging, dat zij naar Frankrijk zullen overgebracht worden; hij zal den tocht voorbereiden; doorheen Siberië reist de oude professor naar de Vereenigde Staten van Amerika, die inmiddels in den oorlog getreden zijn. Hier wacht hem een nieuwe taak: President Wilson moet voor zijn gedachten gewonnen worden. Met een buitengewonen zin voor psychologie — wel noodig om den eenigszins levensvreemden dogmatieker, die Wilson is, — in den gewenschten zin te kunnen beïnvloeden, bewerkt hij hem, benadert hij hem, spreekt met hem. Wilson, die in een zijner befaamde 14 punten, enkel het recht op autonome ontwikkeling der volkeren van Oostenrijk-Hongarije heeft verkondigd, laat zich door Masaryk overtuigen dat er verder dient gegaan te worden: dat aan deze volkeren de staatkundige zelfstandigheid, in ieder geval het zelfbeschikkingsrecht, dient verleend te worden. Dit is het doodvonnis over de Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie. Aldus bewerkt Masaryk door zijn invloed op Wilson, op dat oogenblik

«arbiter mundi», de vernietiging van het Habsburgsche Rijk.

Eens, in 1893, bij een receptie der parlementairen bij Keizer Frans-Jozef, had deze geweigerd aan Masaryk de hand te reiken, en zich misprijzend van hem afgekeerd. Een kwart eeuws later laat dezelfde Masaryk, zoon van een keizerlijk hofkoetsier, den ondergang der Habsburgers bezegelen.

Inmiddels zet Dr Benesj het werk voort op het Europeesche politiek terrein: geleidelijk erkennen alle Geallieerden zijn Nationalen Raad als hoogste orgaan voor de behartiging der belangen van de Tsjechoslovaksche natie. Op 14 October 1918 deelt Benesj de samenstelling eener Voorloopige Regeering mede, met Masaryk als President en minister van geldwezen, hemzelf als minister van binnen- en buitenlandsche zaken, de Slovak Stefánik als minister van oorlog, en vóór het einde van October is deze regeering door de Mogendheden de jure erkend, nadat op 18 October 1918, vanuit Washington, Professor Masaryk plechtig de Tsjechoslovaksche onafhankelijkheid had afgekondigd. (40)

Tengevolge der militaire nederlagen had Oostenrijk-Hongarije zich inmiddels opgelost; door de aanvaarding der vredesvoorwaarden van Wilson erkende het het recht op zelfbestemming der verschillende nationaliteiten. Op 28 October 1918 werd ook te Praag de onafhankelijkheid uitgeroepen; nu wordt officieel contact genomen met de Voorloopige Regeering te Parijs; er wordt beslist dat de nieuwe staat niets anders dan een Republiek kan zijn; aan haar hoofd wordt Masaryk, de «bevrijder des vaderlands», beroepen.

Als bijna zeventigjarige, na een leven vol strijd «voor waarheid en volk», doet Masaryk zijn presidentieelen intocht in het na drie eeuwen weer bevrijde vaderland. Doorheen zijn eerste officieele redevoeringen klinken telkens als een echo, de volgende woorden van dien anderen eersten President eener eveneens uit kamp geboren Republiek: Abraham Lincoln: «Zonder kwaden wil tegen wien ook, wel-»
 » willend tegenover allen, ons houdend aan het
 » Recht, zooals God wil dat wij het recht betrach-
 » ten, laat ons arbeiden, om het begonnen werk te
 » voleinden, om de wonden der natie te heelen; laat
 » ons al het mogelijke doen, om een definitieven,
 » rechtvaardigen, blijvenden vrede onder ons en
 » onder de volkeren te bewaren.»

Nu begint de vreedzame strijd voor de bevestiging van den herboren Staat. In welken geest wenscht Masaryk dat zulks geschiede?

Het antwoord hierop wordt gegeven in de door hem opgestelde Onafhankelijkheidsverklaring van 18 October 1918: «Wij, het volk van Comenius, kunnen slechts deze principen aanvaarden, die in de Amerikaansche onafhankelijkheidsverklaring

» uitgedrukt zijn, de grondbeginselen van Lincoln » en van de Proclamatie der menschen- en burger- » rechten... De democratie heeft de theocratische » autocratieën vernietigd, het militarisme is neerge- » slagen, de democratie zegeviert. De menschheid » zal op basis der democratie weer opgebouwd » worden. Wij gelooven in de democratie, wij ge- » looven aan de vrijheid, aan de vrijheid voor » immer ! »

In het jaar 1935 klinkt dit alles wel ietwat archaisch. Zoovele teleurstellingen zijn sindsdien over de « door de democratie bevrijde menschheid » gekomen ! En op de voltrokken vernietiging van het « militarisme » zullen wij maar liever niet ingaan.

Wat bedoelt Masaryk met zijn democratie ?

Deze term omsluit naar zijn inzicht niet slechts de gedachte aan een bepaalden politieken en socialen vorm, maar slaat op een gansche levensbeschouwing. Deze knoopt onmiddellijk aan bij den zin zelf, dien Masaryk vond in de geschiedenis van zijn volk: steeds streefde dit naar een zoo groot mogelijke ontplooiing van menschelijkheid. Jan Hus en Comenius met hun navolgers, de voorloopers Palatsky en Havlitsjek, zij allen ijverden hiervoor. Dit streven nu veronderstelt de grootst mogelijke ontwikkeling der persoonlijkheid, die in vrijheid groeien moet. Zoo treedt de gedachte der democratie op als politieke organisatie der gemeenschap, met een diep-zedelijke, menselijke basis; tegenover deze democratie staat de aristocratische opvatting, hetzij als monarchisme of als oligarchie; deze regiemmen nu ontkennen de vrije ontwikkeling der persoonlijkheid, en zijn daarom te verwerpen. De formule voor zijn democratie vindt Masaryk in de Fransche proclamatie der rechten van den mensch; op grond hiervan wordt de gelijkheid tusschen alle burgers erkend en toegepast, aan allen wordt de vrijheid toegekend, het humanitaire principe der broederlijkheid wordt gehuldigd (41). De nadruk dient gelegd te worden op het element der menselijkheid in Masaryks gedachtengang. Toen, op 22 November 1918, vóór de Nationale Vergadering te Praag, President Masaryk zijn eerste toespraak tot de afgevaardigden van zijn volk hield, luidde het daarin: « De democratie is geen wijze om te regeeren, maar arbeid » om het rijk der rechtvaardigheid te vestigen... » Wij willen alle, zoo personen als volkeren, *menschen* zijn. » En in zijn Gedenkschriften legt Masaryk nog eens den nadruk op deze zedelijke basis van den nieuwen Staat: « Toen ik den last » van het presidentschap op mij nam, zag ik klaar » in wat mijn dagelijksche taak zou zijn in de » leiding der staatszaken, zoo in binnen- als buiten- » land, maar ik had ook de overtuiging dat een » staat en een politiek slechts mogelijk zijn als zij » een morele basis hebben... Deze basis nu van

» alle politiek is menselijkheid, en deze is ook ons » nationaal programma... En de democratie is de » politieke vorm der humaniteit. » (42) Het nieuwe van het democratische regiem bestaat hierin dat, waar « de aristocraat heerschte, de democraat arbeidt ». En zoo wordt arbeid tot de hoogste wet der gemeenschap, arbeid in gelijkheid, vrijheid en broederlijkheid.

Aldus Masaryks ideaal, aldus zijn wereldbeschouwing. Hij geeft er zich echter rekenschap van, dat dit ideaal verre van bereikt is, ook niet op het politieke plan.

Daar is vooreerst het probleem der leiding in de democratie. « De menschen hebben leiders noodig », verklaart Masaryk, maar hoe ze te vormen en hun dan de werkelijke macht te verleen ? « En, — zegt hij in een toespraak tot het Congres der leeraars van het hooger onderwijs, in 1922, — de ware leider is niet noodzakelijk een afgevaardigde, een minister of een president, maar vaak worden de volkeren beter en sterker geleid door onzichtbare leiders, door leiders die niet meer in leven zijn. » In hetzelfde verband wijst Masaryk er op dat de democratische meerderheid op zich zelf geen waarborg biedt voor rechtvaardigheid en waarheid; de strijd der politieke partijen versterkt den partijgeest, en de partijen zenden niet immer naar de regeering hun meest bevoegde vertegenwoordigers. De democratie moet dus geschoold worden, de opleiding der leiders tot bepaalde specialiteiten dient te geschieden, opdat niet de klasse- of partij-toehoorigheid in de eerste plaats beslissend zij, maar de technische en algemeene bevoegdheid. (43)

Masaryk geeft toe dat de gedachte der democratie niet uitsluitend in het parlementarisme is uitgewerkt, al blijft hij voorstander van de aanstelling der afgevaardigden door verkiezingen. Hij erkent ook de onvolkomenheden der parlementaire inrichtingen; zij zijn nog niet de zuivere vertegenwoordigers der natie, maar die der partijen, en in feite zijn zij kapelletjes van invloedrijke en sterke, maar daarom nog niet leidende persoonlijkheden. « Het parlement — zoo schrijft hij (44) — is, in zijn voltallige vergaderingen, een bijeenkomst van demagogen, een schouwspel door politieke potsenmakers gegeven. » Hervorming is dus noodig, en die zal er komen « door hervorming der kiezers, door hun politieke opvoeding en door verhooging van hun zedelijkheidspeil ». Aldus zouden, volgens Masaryk, in bepaalde gevallen de partijen het recht moeten hebben om hun afgevaardigden terug te roepen en te vervangen door andere. De vermindering van het aantal afgevaardigden dient ook overwogen te worden, alhoewel een talrijke vertegenwoordiging dit voordeel heeft, dat de Staat meer en grootere voeling heeft met breedere lagen der bevolking.

« Wat er ook van zij — aldus besluit Masaryk — » wat ook de vorm van het parlement weze, eerste » vereischte blijft opleiding en zedelijkheid der » afgevaardigden, dus ook van de kiezers, dus van » de gansche gemeenschap. » Dan pas zal de democratische gedachte volledig kunnen toegepast worden, en zal de gemeenschap een werkelijk bestuur van het volk, door het volk, voor het volk bekomen.

Nu wij aldus bondig Masaryks inzichten in de democratie hebben samengevat, en er de basis van aangetoond hebben, is het belangwekkend na te gaan hoe de oer-democraat, die deze man is, staat tegenover de huidige anti-democratische stroomingen, welke in het algemeen als « fascistische » worden betiteld. A priori moet hij ze afwijzen: een individualist als Masaryk, die de gemeenschap ziet als een som van personen, elk over de grootst mogelijke vrijheid dienende te beschikken, kan de opvatting niet aanvaarden dat de gemeenschap als zoodanig — en niet het individu — de basis is van heel het sociale en politieke leven, en dat de Staat als het eigenlijke collectivum is te aanzien; hij bekent openlijk dat hij zich niet aansluiten kan bij de gedachte dat de Staat de natie vormt, inplaats van de natie den Staat. (45)

Maar, aldus Masaryk, deze stroomingen zijn slechts crisisverschijnselen: de vorming der waarachtige, moderne democratie heeft zich nog niet voltrokken; zij is zelfs nog zeer jong: haar wieg stond bij de Amerikaansche en Fransche revolutie's, terwijl het oude regiem zich over vele eeuwen heeft uitgestrekt. Aldus gezien, is het fascisme een reactie of crisisverschijnsel van ons overgangstijdperk, crisis die niet alleen de parlementaire staten van Europa beroert, maar evengoed Rusland en de gansche wereld. Het is het instorten van het oude, aristocratische tijdperk.

Trouwens — zoo verklaart Masaryk — als ik Mussolini's uitspraak lees, dat het « fascisme de zuiverste vorm der democratie is », en als Rijksminister Goebbels beweert dat « het nationaal-socialisme de waarachtige moderne democratie is », dan kan ik daarin niets anders zien dan de erkenning van de democratische gedachte.

Wij hebben ons vandaag over deze opvattingen niet kritisch te uiten; zulks valt buiten onze opgave. Maar bij de bewering dat het fascisme mogelijk een ontwikkelingsstadium der democratie kan wezen, zullen sommigen wellicht denken aan het Fransche versje, hetwelk, in verband met de fantaisistische veronderstelling dat het woord « cheval » etymologisch van « equus » zou afgeleid zijn, als volgt besluit:

« Que, pour arriver jusqu'ici,
Il a bien changé sur la route ! »

Overigens, als het fascisme een crisisverschijnsel der democratie is, bedenkt men dan wel eens, dat aan crisissen de patienten ook dood kunnen gaan?

Massaryk echter schijnt zulk een scepticisme niet te deelen. Hij blijft gelooven, dat de toekomst aan de democratie behoort.

* * *

Op dit oogenblik staat Thomas Garrigue Masaryk, als 85-jarige, nog steeds aan het hoofd van zijn Staat; tot drie maal toe werd hij door zijn volk tot het ambt van President herkozen. Mocht hij vroeger gesmaad en verguisd geweest zijn, thans leeft bij zeer velen de overtuiging, dat hij in al zijn kampen steeds gelijk gehad heeft. (Zie: J. Palkovitsj, Masaryk et la Slovaquie).

Toch heeft deze man al zijn opvattingen niet kunnen verwezenlijken: ook deze groote heeft af te rekenen gehad met de menschelijke kleinheid. Als President van een constitutionneelen staat, heeft hij er op de leiding der staatszaken niet den invloed, dien hij er krachtens zijn persoonlijkheid had kunnen doen gelden; hij bezat toch alles wat, volgens zijn eigen woorden, noodig is om een werkelijk leider der gemeenschap te kunnen zijn: een helder hoofd, de kennis der zaken, een sterken wil en geen vrees voor den dood (46). Maar hij onderwierp zich tuchtvol aan de bij de oprichting van zijn Staat geldende opvatting, dat alle macht bij het Parlement moest berusten, en de uitvoerende organen zoo zwak mogelijk dienden te zijn.

Wel zware ontgoochelingen moet deze man ondervonden hebben, zooals allen trouwens die met menschen moeten samenwerken. Hooren wij een echo daarvan in deze woorden van het staatshoofd eener natie van bijna 15 millioen zielen? « Soms » sluit ik mij op, in mijn kamer, dan kan ik alleen » zijn. Ik hoor de stilte, en dan denk ik aan de » eeuwigheid. In de woestijn, zoo stel ik mij voor, » daar moet het 't beste zijn. » (47) Maar onzen grooten Zwijger kan hij het nazeggen: « Standvastig is gebleven mijn hart in tegenspoed »; onverdrotten zet hij dan ook zijn arbeid voort, zoo politieken en bestuurlijken als geestelijken. Sinds zijn presidentschap gaf hij nog verschillende studie's en werken uit. Als Plato gelijk had in zijn bewering, dat slechts wijsgeeren aan het hoofd der staten mogen gesteld worden, dan mag de Tsjechoslovaksche Staat zich gelukkig achten.

Vele gevaren bedreigen nochtans dezen Staat. Nog zijn de Tsjechen er niet in geslaagd de nochtans zoo belangrijke nationale minderheidsproblemen op te lossen; tegenover deze minderheden is hun houding ook niet steeds even rechtvaardig. Zelfs bij de Slovakken, die samen met de Tsjechen de officieele Tsjechoslovaksche nationaliteit

vormen, zijn er zekere strekkingen naar autonomie op te merken. Aan de ongeveer 500.000 Subcarpathische Roethenen, die in 1918 vrijwillig aansluiting bij den nieuwen staat vroegen, werd toen een autonoom regiem beloofd; tot nog toe werd deze belofte niet vervuld. Een minderheid van bijna 700.000 Magyaren stelt Tsjechoslovakije bloot aan irredentische bestrevingen vanwege Hongarije.

Zwaar van mogelijke conflicten is het probleem der méér dan 3 miljoen Sudetenduitschers, die meer dan 22 t.h. der totale staatsbevolking uitmaken; door taal en kultuur zijn zij verbonden met het gansche Germanendom, dat den Tsjechoslovakschen staat aan drie zijden volledig omsluit. Men denke hier aan de eeuwenoude Boheemsch-Duitsche tegenstelling, en aan den voortdurenden bitteren, vaak van weerskanten ongenadigen strijd, die doorheen de geschiedenis op dit terrein werd geleverd. In de Tsjechoslovaksche opvatting, zijn de Sudetenduitschers niets meer dan afstammelingen van de Duitse kolonisten, die vanaf de 11e eeuw door de Boheemsche vorsten in het land toegelaten en geroepen werden, en als zoodanig in den grond op geen volwaardige rechten kunnen aanspraak maken. Tot een voor beide partijen bevredigend *modus vivendi* is het op dezen oogenblik nog niet gekomen.

Men beseft hoe deze toestand weerklink hebben kan op de verhouding tusschen Tsjechoslovakije en de Germaansche staten, vooral Duitschland.

In dit verband mogen wij er even op wijzen, hoe sceptisch de Duitschers staan tegen de door Masaryk en anderen verkondigde humaniteitsgedachte, die zin geven zou aan het Tsjechische volkswezen; zij beweren dat dit veeleer een « humaniteitstaktiek » is, ingegeven door haat en vrees tegenover het Germanendom; als de Tsjechen met 50 miljoen waren, zouden zij dan nog spreken over humaniteit? Wordt deze gedachte niet veeleer utilitaristisch aangewend, als wapen in de hand eener kleine en jonge natie? Is het Tsjechisch humaniteitsideaal niet louter opportunistisch? (48)

Op den gespannen toestand met Hongarije duiden wij reeds. Ook Polen betwist zeer ernstig het grensgebied Teschen aan Tsjechoslovakije.

Dit alles verklaart de huidige orientatie van den nieuwen Europeeschen staat op het gebied der buitenlandsche politiek: aanleuning bij Frankrijk en Rusland, oprichting der Kleine Entente, samen met Roemenië en Joegoslavië. Moge het aan zijn staatslieden, met aan hun hoofd President Masaryk en Edvard Benesj, deze tot nu toe onafgebroken leider der buitenlandsche politiek van zijn land, gelukken om al de moeilijkheden te bezweren, en hun Staat door den grootsten en wreedsten der oorlogen dat hij voor den vrede in Europa.

Als wij dit alles overschouwen, als wij ons verdie-

pen in Masaryks levenswerk, dan kunnen wij ons niet onttrekken aan den indruk, dat er in het leven van dezen man een zekere dramatiek schuilt. De uitslagen toch van zijn werk en zijn strijd, zijn rijk aan innerlijke tegenstellingen.

Hij bestreed steeds den eenheidsstaat Oostenrijk, en kwam op voor de vrije en zelfstandige ontplooiing der binnen dezes grenzen levende nationaliteiten. Nu is Masaryk de hoeder van een staat, die eveneens met verschillende, niet alle zeer tevreden nationale minderheden, af te rekenen heeft.

Masaryk was principieel pacifist, en het is slechts door de grootsten en wreedsten der oorlogen dat hij aan zijn volk de zelfstandigheid heeft kunnen geven. Nu nog moet dit volk steeds paraat staan tegenover alle militaire verwickelingen, die een problemenrijke situatie als in Midden-Europa geschapen werd, medebrengen kan.

Masaryk beroept zich op de humaniteitsgedachte, in een tijd die er volkomen vreemd, zooniet vijandig tegenover staat, en er zich kordaat van afwendt.

Masaryk bouwde zijn staat op de volgens hem duurzame beginselen der democratie, doch juist deze gedachte en dit regiem maken een geweldige crisis door, waarvan velen meenen dat zij het einde der democratie beteekent.

Ziet Masaryk zelf de tragiek hiervan in, en zal het hem nog gelukken uit dit alles een bevredigende synthese op te bouwen? Wij weten het niet. Maar wel durven wij het volgende uitspreken: indien het Tsjechoslovaksche volk nationaal blijft voelen, innerlijk sterk en verbonden blijft, vasthoudt aan zijn wezen en zijn aard, streeft naar rechtvaardigheid tegenover zich zelf en tegenover de andere volkeren, dan zal het zich weten te handhaven, welke ook de ideologieën of opvattingen mogen zijn, die op bepaalde oogenblikken het maatschappelijke en politieke leven mogen bestrijken. De ideeën, waarnaar de menschen hunne gemeenschap organiseren, kunnen veranderen; de natie's blijven bestaan, als zij het *willen* kunnen.

En wat Masaryk betreft, welke ook het lot moge wezen van zijn gedachten en levensbeschouwing, zijn blijvende verdienste zal het zijn, op het juiste oogenblik den waren toestand ook juist te hebben ingezien, en van de in den tijd meest aangepaste ideologie te hebben gebruik gemaakt, om zijn volk de zelfstandigheid te helpen bezorgen. Aldus ingezien, zal hij steeds de ware « vader des vaderlands » blijven.

Een lichtbaken zal hij ook zijn voor alle volkeren, die streven naar de vrijheid, welke hun krachtens natuur en recht toekomen, doch die hun door menschen nog onthouden wordt. Masaryk toch heeft bewezen dat alle recht op zelfstandigheid enkel op het papier bestaat, zoolang er geen mannen van de

daad ontstaan om dit recht te verwezenlijken.

En — mutatis mutandis — kunnen wij nu de woorden hernemen die, vóór drie eeuwen, vanuit de Nederlanden aan het nieuwe Boheemsche staats-hoofd werden toegestuurd :

« ende daer op willen wij onse reden besluy-
» ten met desen goeden wensch zeggende : Gheluck
» ende heyl den eersten President van Tsjechoslo-
» vakije, de Heere bevestigte hem zijn staat eeuwe-
» lijk teghens alle die gene die hem overweldigen
» willen ! »

Jan TIMMERMANS.

- (1) Zie Prof. Mr S. R. Steinmetz : de Nationaliteiten in Europa, Amsterdam 1920, deel I, p. 225.
- (2) Zie H. Jelinek, Etudes Tchécoslovaques, Paris 1927.
- (3) Zie : Groote Onderwijsleer, Didactica Magna, Tiel 1892.
- (4) Zie : Dr G. Schamelhout, De Volkeren van Europa en de Strijd der nationaliteiten, Amsterdam 1929, 2de deel, p. 124.
- (5) Zie : J. Papanjek, La Tchécoslovaquie, Prague 1923, p. 18.
- (6) Zie : Dr Karl Renner, Oesterreichs Erneuerung, Wien 1916.
- (7) Zie : Dr G. Schamelhout, op. cit. p. 131.
- (8) Zie : Fritz Weill, Das Werden eines Volkes, Dresden 1930, p. 141.
- (9) Zie : Herben, Hartl, Bláha : T. G. Masaryk, Prague 1923, p. 127.
- (10) Zie : La Nation Tchèque, Oct. 1918.
- (11) Zie Lev Sychrava, T. G. Masaryk, 1850-1930, Praag 1930, p. 20.
- (12) Zie : Em. Ludwig, Gespräche mit Masaryk, Amsterdam 1925, p. 150.
- (13) Zie : E. Ludwig, op. cit. p. 142.
- (14) Zie : V. Dedestek : La Tchécoslovaquie et les Tchécoslovaques, Paris 1929, p. 119.
- (15) Zie : Herben et cts, op. cit. p. 16.
- (16) Zie : Jan Herben in de uitgave : Masaryk 1850-1925, Praag 1925.
- (17) Zie : Kamil Krofta, Der geistige Führer seiner Na-

- tion, uit de Prager Rundschau, 1935.
- (18) Zie : Fritz Weill, op. cit. p. 59.
 - (19) Zie : Emil Ludwig, op. cit. p. 109.
 - (20) Zie : Dr Vasil Sjkraich, T. G. Masaryk, sa vie et son œuvre.
 - (21) Zie : T. G. Masaryck, l'Idéal d'Humanité, Paris 1930, p. 95.
 - (22) Zie : J. v. Sjimák et J. Pesjek, La Nation Tchécoslovaque à travers l'histoire, Paris 1925, p. 165.
 - (23) Zie : Edward Benesj, Der Aufstand der Nationen, Berlin 1928, p. 554.
 - (24) Zie : Dr G. Schamelhout, op. cit. p. 167.
 - (25) Zie : Louise Weiss, La République Tchécoslovaque, Paris 1919, p. 74.
 - (26) Zie : J. Papanjek, op. cit. p. 49.
 - (27) Zie : Dr J. Papousjek : T. G. Masaryk et sa formation de l'Etat Tchécoslovaque.
 - (28) Zie : Lenin : La Révolution d'Octobre, Le marxisme et l'insurrection, 1921.
 - (29) Zie : E. Benesj : op. cit. p. 710.
 - (30) Zie : T. G. Masaryk : La Résurrection d'un Etat, Paris 1930, p. 3.
 - (31) Zie : J. Papanjek, op. cit. p. 25.
 - (32) Zie : T. G. Masaryk, La Résurrection d'un Etat, p. 23.
 - (33) Zie : Em. Ludwig, op. cit. p. 192.
 - (34) Zie : T. G. Masaryk, La Résurrection d'un Etat, p. 9.
 - (35) Zie : T. G. Masaryk, Les Problèmes de la Démocratie, Paris 1924, p. 130.
 - (36) Zie : J. Papanjek, op. cit. p. 54.
 - (37) Zie : rede van Stefanik, op 24-5-1918, te Rome, in La Nation Tchèque, nr 1.
 - (38) Zie : Jan Herben, in de uitgave : Masaryk 1850-1925.
 - (39) Zie : E. Benesj, op. cit. p. 112.
 - (40) Zie : Prof. Dr K. Krofta, Geschiedenis van Tsjechoslovakije, Maastricht en Brussel 1934, p. 157.
 - (41) Zie : Dr K. Krofta, La Démocratie politique de Masaryk, 1935.
 - (42) Zie : T. G. Masaryk, La Résurrection d'un Etat, kap. Démocratie et Humanité.
 - (43) Zie : Dr K. Krofta, La Démocratie politique de Masaryk.
 - (44) Zie : T. G. Masaryk, Les problèmes de la démocratie.
 - (45) Zie : E. Ludwig, op. cit. p. 268 en volg.
 - (46) Zie : T. G. Masaryk, La Résurrection d'un Etat, p. 32.
 - (47) Zie : E. Ludwig, op. cit. p. 341.
 - (48) Zie : Fritz Weill, op. cit. p. 15.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 19 October 1935.

Voorzitter : Mr De Vos.

Raadsleden : Mrs De Potter en Delvaux.

O. M. : Mr De Voogt, adv. gen.

Pleiters : Mrs Verbaet, De Stryker en E. Claes.

AANSPRAKELIJKHEID DER GEMEENTE. — SLECHTE TOESTAND DER BANEN. — GEEN ONTLASTING OP AANNEMER TENZIJ UITDRUKKELIJK BEDONGEN.

1. *Eene gemeente is gelast met den onderhoud en het toezicht der wegenis op haar grondgebied. Tenzij zij een reden van toeval of een geval van heirkracht kan bewijzen, is de gebrekkige toestand*

der baan een gevolg harer nalatigheid die dan ook hare verantwoordelijkheid doet ontstaan; ()*

2. *De gemeente kan die verantwoordelijkheid niet verschuiven op den aannemer die voor haar openbare werken verricht tenzij het zou bewezen zijn dat de aannemer zich had verbonden om in te staan voor alle ongevallen tot op het oogenblik dat de gemeente zelve de straat opnieuw en voor goed zou herkasseed hebben.*

Eagle Star & British Dominions t/ Gemeente Merxem en Antwerpsche Gasmaatschappij.

Aangezien de ontvankelijkheid op voet van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek van den eisch ingeleid door de eischeres in beroep — deze in de plaats zijnde getreden van haren verzekerde Tolkowsky, door de gemeente Merxem niet is betwist;

Aangezien de schade, waarover het geschil loopt en die aan het motorvoertuig van Tolkowsky werd toegebracht, te wijten is aan den slechten toestand van de Bredabaan, ter plaats der feiten;

Aangezien inderdaad uit de bestanddeelen van het geding en namelijk uit de bestatigingen der politie blijkt: 1) dat nadat de baan was opgebroken geweest, de kasseisteenen er zeer gebrekkig en gevaarlijk voor het openbaar verkeer terug werden ingelegd; 2) dat het voertuig langs onder fel beschadigd was aan den motor en geheel het onderste gedeelte was afgerukt geweest, schade welke alleen kan voortkomen, van de aanraking van den wagen met de losliggende straatsteen;

Overwegende dat die gebrekkige toestand der Bredabaan het gevolg is geweest van eene nalatigheid begaan door de Gemeente Merxem; deze gelast zijnde met het onderhoud en het toezicht der openbare wegen op haar grondgebied, heeft haren plicht verwaarloosd de gebruikers der Bredabaan onder anderen Tolkowsky te behoeden tegen de ongevallen veroorzaakt door den slechten staat van het plaveisel, en dit, zonder dat zij kan gewag maken van eene geldende reden van toeval of van eenig geval van overmacht, de kasseisteenen waren slechts voorloopig en op eene abnormale wijze teruggeplaatst geweest, zonder zelf dat de beroepene gemeente de aandacht van Tolkowsky had gevestigd, hetzij door een lanstaarn, hetzij door een vaandel, op het gevaar dat de staat der Bredabaan op bedoelde plaats leverde;

Aangezien de bewering van de beroepene dat de oorzaak van de schade zou liggen in den lagen bouw van het motorrijtuig, geen stand houdt, de hedendaagsche motorrijtuigen zijn, in het algemeen laag gebouwd, geenszins overigens is bewezen dat een der kasseisteenen door het rijtuig zelf zou zijn uitgerukt;

Aangezien de overweging in het vonnis aangehaald, dat de geleider Tolkowsky eene onvoorzichtigheid zou hebben begaan met in snelheid te rijden op gekasseide banen zooals zij bestaan in de omgeving van Antwerpen, ook geen steun vindt in de gegevens van het geding;

Aangezien de Vennootschap Antwerpsche Gasmaatschappij door de gemeente Merxem opgeroepen is in vrijwaring, daar zij het was die ter plaatse van het ongeval, daags te voren, de opgravingswerken had gedaan en de straat daarna voorloopig had toegelegd en daar zij deze tot het verkeer zou terug geopend hebben, zonder daarvan het gemeentebestuur te verwittigen.

Aangezien nochtans, niets ter zake bewijst dat de Gasmaatschappij aan hare verplichtingen tegenover de gemeente te kort zou gebleven zijn en dat zij voor alle ongevallen zou moeten instaan tot op het oogenblik dat de gemeente zelve, de straat opnieuw en voor goed zou herkasseid hebben, wel is waar werd hieromtrent gewag gemaakt van eene overeenkomst die zou gesloten geweest zijn tusschen de maatschappij en de gemeente doch is dergelijke overeenkomst niet voorgebracht en de bewijsoverlevering niet aangeboden.

Overwegende dat het bedrag der schade, tusschen Tolkowsky en de Maatschappij van Engelsch Recht Eagle Star op de som van 7950 frank berekend niet betwist is door de beroepene gemeente, en dat die schatting hoeft aangenomen te worden, als zijnde rechtmatig en billijk.

Om die beweegredenen, het Hof, de zaken ingeleid

onder nummer 7664 (beroep) en 10797 (oproeping in vrijwaring) samenvoegende, gehoord den heer De-Vooght, advocaat-generaal in zijn eensluidend advies, alle andere besluiten verwerpende als zijnde ongegrond, ontvangt het beroep en de oproeping tot vrijwaring, verklaart deze oproeping zonder grond en stelt de Antwerpsche Gasmaatschappij buiten zaak zonder kosten, recht sprekende over het beroep, verklaart dit gegrond, zegt dat de gemeente Merxem verantwoordelijk is voor de schade door eischeres in beroep loco Tolkowsky geleden, veroordeelt de beroepene te betalen aan eischeres in beroep de som van 7950 frank met de gerechtelijke maar niet de achterstallige intresten;

Veroordeelt haar daarbij tot al de kosten zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep, van den oorspronkelijken eisch en van de oproeping tot vrijwaring.

(*) Zie : Verbr. 19 April 1934, Par. I, 249 en nota; idd. 11 Mei 1933 Pas. I, 222, met de besluiten van den heer advocaat-generaal Gesché en nota geteekend P. L.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

4 Juli 1935.

Voorzitter : Mr. Janssens.

Rechters : MMrs. De Beus en van den Hove.

Pleiters : Mrs. B. Schuermans en Van Hal.

VERKOOP. — DRONKENSCHAP. — GEENE TOESTEMMING. — NIETIGHEID.

De verkoop van een onroerend goed is nietig indien het bewezen is dat de koper in gevorderden staat van dronkenschap verkeerde op het oogenblik van den verkoop.

Baelemans t/ Horemans.

Aangezien de eisch er toe strekt te hooren zeggen dat het in de dagvaarding nader omschreven onroerend goed geldig verkocht werd aan verweerder, — dezen bijgevolg te hooren verwijzen om over te gaan tot het verlijden van de authentieke akte van den verkoop, tot het betalen van den koopprijs, zijnde 18.500 frank en tot de kosten van de akte;

Aangezien aanlegger een geschrift overlegt, geregistreerd en vermeldend : « *huis verkocht aan Horemans Gust, Gierlesche Steenweg, 75, aan 18.500 fr.; de lasten van 1935 zijn aan den koper; de huur begint den 1 Februari 1935 voor den koper. H. Baelemans, Horemans; tusschen getuigen K. Peeters, K. Broeckx.* »

Aangezien verweerder daartegen inbrengt dat hij zijn toestemming tot dien verkoop niet gegeven heeft, omdat hij, zooals hij beweert, op het oogenblik van de onderteekening van het geschrift, dat het akkoord zou vaststellen, in zoodanige dronkenschap verkeerde dat hij niet bewust was van zijn daden en bijgevolg zijn toestemming niet heeft gegeven;

Gezien het vonnis dezer rechtbank van 2 Mei 1935, dat een getuigenverhoor heeft bevolen;

Aangezien uit de feiten genoegzaam blijkt dat verweerder, reeds vóór het oogenblik van de overeenkomst in staat van gevorderde dronkenschap ver-

keerde, die hem niet toeliet het klare besef te hebben van de ernstige daad die hij beging bij den aankoop van een huis; dat hij niet in staat blijkt geweest te zijn om met het volle bewustzijn zijn toestemming te geven, dat de uitdrukking er van niet het gevolg is geweest van een heldere en bewustvolle opvatting van datgene waartoe hij zich verbond; dat er bijgevolg geen akkoord is tot stand gekomen, en de verkoop als niet gesloten moet aanzien worden;

Aangezien het trouwens niet gebleken is dat er vroeger reeds onderhandelingen tusschen partijen zouden plaats gehad hebben; dat bijgevolg de onderhandeling, voor het eerst aangevangen en ten einde gebracht, op een oogenblik dat verweerder in een roes verkeerde, als niet ernstig dient beschouwd te worden en geen gevolg konden geven tot het sluiten van de gewichtige overeenkomst waarvan er sprake is;

Aangezien de onderteekening door een getuige, achteraf gedaan, dan wanneer hij bij de onderhandelingen niet aanwezig was, verder doet blijken van den geringen ernst welke partijen heeft bezielde;

Om die redenen;

De Rechtbank, beslissende op tegenspraak,

Alle andere of strijdige conclusies van de hand wijzende;

Zegt voor recht dat bedoelde verkoop van het onroerend goed, nader in de dagvaarding omschreven als volgt..., moet aanzien worden als niet gesloten, dat er bijgevolg geen overdracht van eigendom is geschied tusschen aanlegger en verweerder, omtrent dat onroerend goed;

Verwijst aanlegger tot de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAERDE

16 October 1935.

Voorzitter: Mr Daniel Merchie.

Pleiters: Mr Van Driessche en Mr Van der Meeren.

VERKOOP. — VERPLICHTING TOT AFLEVERING, ART. 1582 B.W. — Vernieling door brandramp. — Brandramp op zich zelf geen louter toeval of geval van heilkracht.

1. *De voornaamste verplichting van den verkoper bestaat niet in het overdragen van den eigendom, maar wel in het afleveren van het verkochte goed op nuttige wijze (art. 1582 B. W.).*
2. *De schuldenaar van een bepaald corpus (verkocht huis) dat hij onder zijne hoede heeft moet, om te ontsnappen aan zijne verplichtingen, het louter toeval of de overmacht bewijzen (art. 1302 B. W.).*
3. *Brandramp op zichzelf genomen is geen geval van louter toeval of overmacht; de schuldenaar, die brandramp als louter toeval of overmacht wil invoeren, moet de oorzaak van den brand aanduiden en bewijzen dat deze oorzaak alle schuld van zijnentwege uitsluit. (*)*

Sonck t/ Van Steenberghe.

Aangezien de eisch strekt: 1) tot betaling ten titel van schadevergoeding eener som van 10.738,68 frank; 2) tot het derden beslag door eischer gelegd in handen der verzekeringsmaatschappijen « De Belgische maatschappij van algemeene verzekeringen » en « De Belgische Vereeniging » geldig en van waarde te verklaren;

Aangezien verweerder aan eischer heeft verkocht, bij akte verleden voor Meester De Vuyst, notaris te Borsbeke, den 15en Maart 1934, voor de som van 41.000 fr. een huis met aanhoorigheden, en grond, gelegen te Herzele, Arestraat, af te leveren en ter beschikking te stellen van den koper binnen de drie maanden, dus op 15en Juni 1934;

Aangezien de koopprijs met de kosten aan verweerder door eischer is betaald geworden;

Aangezien het verkochte huis in den nacht van 31en Mei op 1en Juni 1934 bijna volledig is afgebrand geweest;

Aangezien het op dit oogenblik nog daadwerkelijk betrokken was door verweerder, vermits zijne meubelen erin verbrand zijn en het juist op de vergoeding voor deze brandschade aan de roerende goederen van verweerder is, dat door eischer derden beslag is gelegd in handen der verzekeringsmaatschappijen;

Aangezien eischer, zich op voormelde feiten steunende, beweert dat verweerder verantwoordelijk is van de door hem geleden schade;

Aangezien verweerder dit loochent en het principieel « res perit domino » inroept om het verlies ten laste van eischer te doen vallen;

Aangezien de voornaamste verplichting van den verkoper niet bestaat in het overdragen van den eigendom, maar wel van het verkochte goed met nuttige wijze af te leveren (art. 1582 B.W.);

Aangezien in het huidig geval verweerder schuldenaar was van een bepaald corpus (het afgebrande huis) welk hij onder zijne hoede had;

Aangezien zulke schuldenaar het louter toeval of de overmacht moet bewijzen om te ontsnappen aan de uitvoeringen zijner verplichtingen (art. 1302 B.W.);

Aangezien brandramp op zich zelf genomen, geen gevolg van louter toeval of overmacht daarstelt; dat de schuldenaar welke brandramp als louter toeval of overmacht wil invoeren, de oorzaak van den brand dient aan te duiden en te bewijzen dat deze oorzaak alle schuld van zijnentwege uitsluit;

Aangezien verweerder zulks niet bewijst noch aanbiedt te bewijzen;

Aangezien hij dus gehouden is den eischer vergoeding te betalen nopens de schade berokkend door de niet uitvoering zijner verbintenissen;

Nopens het bedrag der schadevergoeding: (zonder belang);

Om deze redenen:

Zegt voor recht dat verweerder gehouden is den eischer te vergoeden wegens de schade berokkend door de niet uitvoering zijner verbintenissen (het overige zonder belang).

(*) Nota: In zelfden zin: Pand. B. v° Cas fortuit n° 119-120; v° Force Majeure n° 118-2, 119-1; Baudry Lacantinerie: T. XIII n° 1924; T. XVIII n° 972; T. XX n° 636; Kluyskens «De verbintenissen» n°230-2°.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE GENT

24 Oktober 1935.

Voorzitter : Mr. De Sloovere.
 Openbaar Ministerie : Mr. Vanhoudt.
 Pleiters : Mrs Blanckaert en Baete.

BURGERLIJKE PARTIJ: ADVOKAAT DRAGER VAN VOLMACHT.

Een burgerlijke partij heeft het recht zich voor de correctioneele Rechtbank te doen vertegenwoordigen door een advocaat, drager van volmacht.

Het feit dat zij zich in den loop der debatten voor zooveel als noodig nog heeft doen vertegenwoordigen door een pleitbezorger kan de regelmatigheid der stelling als burgerlijke partij niet ontzenuwen.

O. M. en Verzekeringsmaatschappij van den Belgischen Boerenbond t/ Van den Eedt.

Beticht van : hetzij door een vuur op het veld aangestoken te hebben op minder dan 100 meters afstand van de huizen, gebouwen, wouden, heiden, bosschen, boomgaarden, beplantingen, hagen, mijten, tassen graan, strooi, hooi, voeder of van elken anderen stapel brandbare stoffen, hetzij door vuren of lichten gedragen af achtergelaten of door stukken vuurwerk aan of afgestoken te hebben zonder voldoende zorg, de brand van het roerend en onroerend eigendom van Verschraegen Albert, veroorzaakt te hebben te Zaffelaere, den negenden Mei negentien honderd vijf en dertig.

Gehoord de verklaringen, onder eed, der getuigen;
 Gehoord, in hare besluiten, de burgerlijke partijen :

1. Verschraegen Albert, melkhandelaar, te Zaffelaere, Oude Veldstraat, 5.

2. De naamlooze vennootschap: Verzekeringsmaatschappij van den Belgischen Boerenbond, gevestigd te Leuven, Minderbroederstraat, 24, handelsregister te Leuven, Nr 121, behoorlijk vertegenwoordigd volgens hare standregelen door twee beheerders, heeren : V. Parein, wonende te Leuven, handelende als voorzitter van den Beheerraad en heer N. Gysen, wonende te Leuven, handelende als afgevaardigde-beheerder, alhier vertegenwoordigd door advocaat Baete, drager van geboekte volmacht, en voor zooveel noodig door Mster Stevens, pleitbezorger, bijgestaan in hunnen esich door advocaat, Mster Baete, der balie van Leuven;

Gehoord den betichte in zijne middelen van verdediging, voorgedragen door hem zelve en Mster Blanckaert, advocaat;

Gehoord den heer Vanhoudt, substituut procureur des Konings, in zijne vordering;

Overwegende dat uit het vooronderzoek en de verhandelingen ter zitting is gebleken dat het ten genoegen van rechte bewezen is dat betichte op 9 Mei 1935 :

De brand van de onroerende en roerende goederen van Verschraegen Albert, veroorzaakt heeft door een vuur op het veld te hebben aangestoken op minder dan 100 meters afstand van gezegde eigendommen (strafwetboek artikel 519);

Om deze redenen :

Gezien de volgende artikels door den heer Voorzitter aangeduid;

40, 44, 45 van het strafwetboek; 194 van het wetboek van strafvordering;

De rechtbank : rechtdoende op tegenspraak :

Verwijst den betichte tot eene gevangenisstraf van één maand en in eene geldboete van 15 frank.

Gezien artikel 176 der wet van den 2 Januari 1926; 37 en 38 der wet van den 8 Juni 1926; K. B. van 15 Juni 1926; wet van 27 December 1928;

Verhoogt deze boete met 60 opdecimen, zoodat zij gebracht wordt op : 350 fr.

Verwijst den betichte in de gerechtskosten, ten voordeele van den Staat, begroot voor het geheel op 436,59 frank;

Beveelt dat bij gebrek aan betaling der boete binnen den tijd bepaald bij artikel 40 van het strafwetboek, deze zal mogen vervangen worden door eene gevangenisstraf van 15 dagen;

Overwegende dat de gevangenisstraf tegen den betichte uitgesproken, de zes maanden niet overtreft;

Dat de betichte voorgaandelijk nooit veroordeeld werd wegens misdaad of wanbedrijf;

Dat men mag hopen dat hij zich aan dergelijke misdrijven niet meer zal schuldig maken;

Gezien artikel 9 der wet van den 31 Mei 1888;

De Rechtbank :

Beveelt dat het onderhavig vonnis niet zal uitgevoerd worden, uitgenomen voor de kosten, de schadevergoeding, voor wat hem aangaat, indien de betichte, gedurende een termijn van drie jaar, te rekenen van heden, niet verwezen wordt uit hoofde van misdaad of wanbedrijf.

En aangezien de proceskosten, ten laste van den betichte, de 300 frank overtreffen;

De Rechtbank :

Gezien artikel 2, 4, 5, der wet van 27 Juli 1871;

Spreekt tegen hem den lijfswang uit; bepaalt den duur ervan op acht dagen.

Op burgerlijk gebied :

1. Over den eisch door Albert Verschraegen ingesteld.

Overwegende dat de schade aan gebouwen en inboedel, door de burgerlijke partij geleden, en door hem geschat op 30.952 fr., niet worden betwist;

Dat de burgerlijke partij uitdrukkelijk verklaart dat zij hierop aan de verzekeringsmaatschappij, Boerenbond, ontvangen heeft, de som van 24.665 frank, en haren eisch diensvolgens vermindert op :

6.287,—

Dat de andere sommen beloopende, tot 7.128 frank, geëischt door de burgerlijke partij, evenmin worden betwist :

7.128,—

Dat de schadevergoeding wegens pijn en smart, billijk mag geschat worden op 3000 frank

3.000,—

Totaal : fr. 16.415,—

2. Over den eisch door de verzekeringsmaatschappij Boerenbond, ingesteld :

Over het tusschengeschild.

Overwegende dat de burgerlijke partij, het recht

heeft zich voor de correctionele rechtbank te doen vertegenwoordigen door een advocaat, drager van volmacht in zake Mster Baete;

Dat het feit dat de burgerlijke partij in den loop der debatten zich voor zooveel noodig heeft doen vertegenwoordigen door pleitbezorger, Stevens, de regelmatigheid zijner stelling als burgerlijke partij, niet kan ontzenuwen;

Dat hij zodoende enkel zijn inzicht, zich burgerlijke partij te stellen, heeft bekrachtigd, quod abundat non viciat;

Dat de stelling van burgerlijke partij door de verzekeringsmaatschappij, Boerenbond, dus regelmatig en geldig is;

Ten gronde.

Overwegende dat het blijkt uit de stukken van het bundel dat de burgerlijke partij wel degelijk aan Verschraegen Albert, haren verzekerde, de som van 24.665 frank, heeft uitbetaald;

Dat zij dus dezes in de plaats gestelde is, en gerechtigd is van den betichte, de betaling dezer som te eischen;

Om deze reednen :

De Rechtbank, rechtdoende :

Gezien artikels 1382 en 1383 van het burgerlijk wetboek;

Veroordeelt Van den Eedt Polydoor te betalen :

1. aan Verschraegen Albert : de som van 16.415 fr., met de gerechtelijke intresten.

2. aan de Verzekeringsmaatschappij, Boerenbond : de som van : 24.665 frank, met de gerechtelijke intresten.

Verwijst hem in de kosten dezer partijen, op taks.

Verwerpt het overige van den eisch der burgerlijke partij, Verschraegen;

En aangezien de schadevergoedingen, ten laste van den betichte, de 300 frank overtreffen; de rechtbank, gezien artikel 2, 4, 5 der wet van 1871; spreekt tegen hem den lijfswang uit; bepaalt den duur er van op één maand voor de som van 16.415 frank en op twee maanden voor de som van 24.665 frank;

Belast deurwaarder René Marijns met de beteekening van het voorafgaand bevel tot uitvoering van dit dwangmiddel;

Belast het Openbaar Ministerie met de tenuitvoerlegging van onderhavig vonnis.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

2e Kanton. — 7 November 1935.

Vrederechter : Mr. Van Spilbeeck.

Pleiters : Mrs. Erkens en Mayence (Jumet).

RECHTSPLEGING (IN BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN). — DAGVAARDING. — DEURWAARDER. — KON. BESLUIT VAN 13 JANUARI 1935.

Voor het beteekenen van dagvaardingen volgens de vereenvoudigde proceduurregels ingevoerd door het K. B. van 13 Januari 1935 zijn enkel de deurwaarders van het kanton waarin de verweerder gedomicilieerd is, bevoegd.

Blitz t/ Hauteret.

Gezien de inleidende dagvaarding van deurwaarder Charles Mertens, te Antwerpen verblijvend, in dato van 11 Oktober 1935;

Aangezien de eisch strekt tot betaling der som van 470 frank, voor verrichte publiciteit in verschillende cinema's; samen met verwijzing van verweerder in de gerechtelijke intresten en in de kosten des gedings met verklaring van voorloopige uitvoerbaarheid van het vonnis;

Gehoord partijen;

Gelet op art. 2, 34, 37, 38 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

Aangezien verweerder de nietigheid van de dagvaarding opwerpt omdat hij niet gedagvaard werd door den deurwaarder van het kanton waarin hij woonachtig is;

Aangezien op grond van art. 4 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering gedagvaard moet worden door den deurwaarder van het kanton waarin de verweerder gedomicilieerd is.

Aangezien het Koninklijk Besluit van 13 Januari 1935 geenszins van dien stelregel heeft afgeweken, verre van daar;

Aangezien inderdaad, — alhoewel het nieuwe art. 49 al. 1 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering niet bepaalt, welk « deurwaarder van het vredegericht » mag instrumenteeren, — bij gemis aan welkdanige tegenstrijdige bepaling aangenomen moet worden dat van den algemeen vroeger bestaande stelregel niet afgezien werd;

Dat trouwens art. 1 van het Koninklijk Besluit zegt « de volgende bepalingen worden als titel X aan boek I, deel I, van het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toegevoegd en daardoor wel uitdrukkelijk verklaart dat de vorige bepalingen, die de nieuwe voorafgaan, en meer in 't bijzonder het art. 4 niet geabrogeerd zijn en dus wel in voege blijven.

Aangezien overigens in het verslag aan den Koning uitdrukkelijk vastgesteld wordt dat de taak, welke de traditie aan den deurwaarder opdraagt niet door dit besluit gewijzigd wordt.

Aangezien daarenboven het paragraaf 4 van art. 49 aan den deurwaarder de keuze laat om te handelen overeenkomstig de bepalingen van art. 4 welke de beteekening ter domicilie voroziet, wat stellig niet zou kunnen geschieden door een deurwaarder die niet in het kanton van den gedaagde mag instrumenteeren; dat dus deze beschikking zonder beteekenis zou zijn voor de dagvaardingen die door zulk een deurwaarder zouden willen gedaan worden en de wetgever zulks niet kan gewild hebben.

Om deze Redenen :

Wij, Vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk, verklaren den eisch niet ontvankelijk en stellen de kosten ten laste van aanlegger.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!

WERKRECHTERSRAAD TE BRUGGE

Kamer voor Werklieden. — 18 Maart 1935.

Voorzitter : Mr. Ramboer.

Rechtskundig Bijzitter : Mr. L. B. Vanden Bussche.

Pleiters : Mters Wallin en Algoet.

NIJVERHEIDSRECHT. — ARBEIDSOVEREENKOMST. — GEHUWDE VROUW. — BEWILLIGING OM IN RECHTE TE STAAN. — GEDING BETREFFENDE HAAR « BEROEP ». BEVOEGDHEID. — WERKRECHTERSRAAD. — VOORSCHOTTEN DOOR EEN WERKVROUW GEDAAN. — ONBEVOEGD. NIJVERHEIDSRECHT. — ARBEIDSOVEREENKOMST. — LOON. — BESTAAN VERMOED.

Het woord « beroep » in artikel 216, 3° van het burgerlijk wetboek (Wet van 20 Juli 1932) heeft dezelfde betekening als in het artikel 34, B. W. en duidt iedere vaste bezigheid aan waarmede iemand in zijn levensnoodwendigheden zoekt te voorzien en onder meer de betrekking van werknemer of meer in het bijzonder van werkman;

Art. 41 van de wet van 10 Maart 1900 is stilzwijgend afgeschaft in zoover het betrekking heeft op de gehuwde vrouw zoodat een gehuwde werkvrouw in rechte mag staan zonder bewilliging noch machtiging in een geding waar het over haar « beroep » gaat.

De Werkrechtensraad is onbevoegd om te wijzen over een vordering tot teruggave van zekere voorschotten die eene werkvrouw, zelfs in de uitvoering van haar overeenkomst, zou gedaan hebben.

Wanneer partijen het eens zijn over het bestaan van een arbeidsovereenkomst, dan wordt behalve tegenbewijs, vermoed dat er een loon in geld bedongen is (gesteund op de gewoonten der betrokken nijverheid).

Van Gampelaere t/ de Loose.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering strekte tot verwijzing van de verweerster, thans verzetpleegster, tot betaling van elf honderd vijf en veertig frank, uit hoofde van loon voor negen honderd frank en uit hoofde van « gedane uitgaven » voor twee honderd vijf en veertig frank, som waartoe verzetpleegster verwezen werd;

Overwegende dat het verzet gesteund is op het gemis aan echtelijke bewilliging en ten tweede op het niet verschuldigd zijn van de geëischte som;

I. Wat de echtelijke bewilliging betreft :

Overwegende dat de verzetpleegster opwerpt dat, naar luidt artikel 215 van het burgerlijk wetboek en artikel 41 van de wet van 10 Maart 1900 betreffende de arbeidsovereenkomst, de aanlegster zonder bewilliging van haar man of zonder machtiging van den Werkrechtensraad niet in rechte mocht verschijnen;

Overwegende dat echter, luidens artikel 216, 3° van het B. W., gewijzigd bij de wet van 20 Juli 1932, de vrouw gemachtigd is om zonder echtelijke bewilliging of machtiging van de rechtbank in rechte te verschijnen in al de geschillen « betreffende de rechten die haar toegekend zijn met het oog op het uitoefenen van een « beroep »;

dat, wel is waar, in het gewoon spraakgebruik, het woord « beroep » het beeld oproept van een loop-

baan waarvoor een bijzondere bevoegdheid zou vereischt zijn;

dat het woord hier echter genomen is in denzelfden, veel breederen zin die het in artikel 34 van het burgerlijk wetboek heeft en iedere vaste betrekking aanduidt waarmede iemand in zijn levensnoodwendigheden zoekt te voorzien;

dat het dus ongetwijfeld ook de betrekking van werknemer en meer in 't bijzonder die van werkman of werkvrouw bevat;

dat dus artikel 41 van de wet van 10 Maart 1900, alhoewel niet uitdrukkelijk afgeschaft, toch mag aanzien worden als stilzwijgend afgeschaft in zoover het betrekking heeft op de gehuwde vrouw ;

dat de aanlegster, verweerster in verzet, dus zonder bewilliging noch machtiging mocht optreden en het eerste vonnis niet nietig is;

II. Wat de bevoegdheid betreft :

Overwegende dat de verzetpleegster de bevoegdheid van den raad niet betwist; dat de raad echter van ambtswege dient te onderzoeken of de vordering in zijn bevoegdheid « ratione materiæ » valt;

dat de som van twee honderd vijf en veertig frank die gevorderd wordt « voor gedane uitgaven » schijnt opgevorderd te worden op grond van een oneigenlijke overeenkomst van zaakwaarneming;

dat namelijk aanlegster, voor verweerster en in hare afwezigheid sommige koopwaren van huishoudelijke aard zou gekocht hebben;

dat de raad onbevoegd is om te wijzen over de rechtsgevolgen van dergelijke oneigenlijke overeenkomst;

III. Nopens den grond :

Overwegende dat verzetpleegster bekend dat aanlegster bij haar gewoond en gewerkt heeft van half April tot zevenden Juli 1934, doch beweert dat zij gratis en onvergeld haar werk verrichtte, alleen om kost en inwonen te genieten;

dat verzetpleegster bekend dat er een arbeidsovereenkomst bestond vermits zij zelf voorwent dat er arbeid verricht werd onder haar gezag, leiding en toezicht mits als vergoeding kost en inwonen;

dat in een arbeidsovereenkomst de voorwaarden en bedingen mogen bewezen worden met alle rechtsmiddelen, zelfs met getuigen en dus ook met vermoedens (art. 4 van de wet van 10 Maart 1900);

Dat het uitkeeren van een loon in geld voor den gepresteerden arbeid zoozeer in de gewoonte der streek en vooral in de gewoonten van de hotelnijverheid ligt dat men bij gebrek aan het minste tegenbewijs, wel moet aannemen dat ook hier loon bedongen geweest is;

Overwegende dat het gevorderde bedrag in overeenstemming is met de gewoonte der streek en der betrokken nijverheid;

Dat de vordering op dat punt dus gegrond is;

Om deze redenen, de werkrechtensraad te Brugge, Kamer voor werklieden... ontvangt het verzet en erover wijzende,

Verklaart zich onbevoegd ratione materiæ om over den eisch van twee honderd vijf en veertig frank uit hoofde van gedane uitgaven te wijzen; verzendt den aanlegger, voor wat dat betreft voor den bevoegden rechter ;

Verwijst verzetpleegster aan verweerster in verzet

te betalen de som van negen honderd frank ten titel van loon;

Verwijst verzetpleegster tot de rechtelijke renten;

Verwijst verweerster in verzet tot een derde der kosten en verzetpleegster, oorspronkelijke verweerster tot twee derden der kosten van beide rechtsplegingen.

BIBLIOGRAPHIE

J. H. ZWENDELAER. — *Formulierboek van Burgerlijke Rechtspleging.* — Bewerkt en aangevuld door **Charles VAN REEPINGHEN** en **Pierre REYNTENS.** — *Vlaamsche uitgave bewerkt door André RODENBACH.* — *Eerste boekdeel.* — *Maison Ferdinand Larcier S. A., Brussel, 1935.* — Prijs : de 5 boekdeelen 300 fr.

In een onzer vorige nummers, waar wij de nieuwe editie bespraken van het «*Formulierboek van Burgerlijke Rechtspleging*» door Zwendelaer, zooals het bewerkt en aangevuld werd door Ch. Van Reepinghen en P. Reyntens, hadden wij de gelegenheid al het goede te zeggen dat wij van deze uitgave dachten en tevens aan te kondigen dat er spoedig een Vlaamsche bewerking van dit zoo belangrijk en onmisbaar formulierboek zou verschijnen.

De Vlaamsche Zwendelaer is thans van de pers gekomen, in onze taal bewerkt door onzen uitstekenden medewerker Mr. André Rodenbach, pleitbezorger te Gent. De naam van Mr. Rodenbach stond er borg voor dat deze uitgave aan alle vereischten zou voldoen.

Daar er nog geen officieele Nederlandsche vertaling bestaat van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging was de taak van Mr. Rodenbach stellig niet gemakkelijk. Hij heeft zich van deze taak gekwet met groote bevoegdheid en gezonden zin. De terminologie zooals ze door hem werd aangenomen zal stellig door de toekomstige officieele vertaling van het wetboek van rechtspleging weinig of niet worden gewijzigd en het werk zooals het voor ons ligt kan als iets definitiefs beschouwd worden.

Het boek werd aangepast aan de laatste wijzigingen in de procedure.

Het zal voor advocaten en pleitbezorgers van het Vlaamsche land een heele verlichting zijn te weten dat ze thans voor de Nederlandsche procedure, zooals ze opgelegd is door de wet van 15 Juni 1935, te rade kunnen gaan bij een betrouwbaar formulierboek, dat volledig in de traditie blijft van de gebruiken der rechtspleging voor onze rechtbanken en dat zoo volledig is dat men zich moeilijk gevallen kan indenken waarvoor het niet de oplossing zou brengen.

De Vlaamsche uitgave bevat niet de talrijke en uitstekende notas en verwijzingen naar rechtspraak en rechtsleer, die voorkomen in de Fransche editie. Dit is wel betreurenswaardig, doch doet niets af aan het feit dat dit uitstekend formulierboek volstrekt onmisbaar is voor alle Vlaamsche juristen.

De uitgeverfirma Larcier, die het initiatief van deze Vlaamsche uitgave heeft genomen, en ook Mr. André Rodenbach, die op een minimum tijd een zoo degelijk Nederlandsche bewerking van het Fransche formulierboek bezorgd heeft, hebben aan de Vlaamsche juristen een onschatbaren dienst bewezen en dienen van harte gelukgewenscht.

René Victor.

J. VAN HOUTTE. — *Traité des Sociétés de Personnes à responsabilité limitée.* — *Éditions de la Société d'études morales, sociales et juridiques.* — Louvain. — *Maison Fernand Larcier S. A., Brussel, 1935.* — Prijs : 40,— fr.

In de serie «*Etudes morales, sociales et juridiques*», uitgegeven door het Huis Larcier, verscheen het commentaar van Mr. J. Van Houtte, docent aan de Universiteit te Luik, betreffende de wet van 9 Juli 1935 op de personen-vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.

De uitgave is prachtig verzorgd en laat zich op de aangenaamste wijze lezen en consulteren.

De inhoud van het boek is uitvoeriger dan de vrij talrijke commentaren die aangaande deze belangrijke wet reeds verschenen zijn.

Schrijver geeft voorafgaandelijk een overzicht van de wetgevingen in de verschillende vreemde landen over dit zelfde onderwerp en ontleedt achtereenvolgens in rationeele orde de verschillende bepalingen van de wet : oprichting der personen-vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, de aandeelen dezer maatschappijen, hun werking en beheer, hun ontbinding en likwidatie. Dit alles is rijkelijk gecommenteerd met rechtspraak en rechtsleer betreffende het maatschappijwezen, waarbij ook de Vlaamsche rechtsleer geenszins vergeten is.

Wie in deze stof klaarheid zoekt gepaard aan degelijkheid zal het boek van Prof. Van Houtte ter hand nemen.

J. M.

Mr. Dr. J. H. JONCKERS NIEBOER. — *De schadevergoeding bij onrechtmatig lichamelijk letsel.* (Artt. 1406, 1407 B. W.). — *N. V. Boekhandel voorheen Gebr. Belinfante, 's-Gravenhage, 1935.* — Prijs : fl. 5,—.

Dit is een werk dat in beperkten omvang buitengewoon rijk is aan inhoud. Schrijver, chef van rechtszaken bij de Nederlandsche spoorwegen, heeft hoofdzakelijk een werk willen schrijven voor de praktijk, doch deze opvatting schaadt niet het minst aan het uitstekend wetenschappelijk karakter van het boek.

Na een beknopt historisch overzicht betreffende het vraagstuk der schadevergoeding bij lichamelijk letsel, onderzoekt schrijver achtereenvolgens in het positief Nederlandsch recht de bepaling der onrechtmatige daad, de regelen betreffende de rechthebbenden op schadevergoeding en de vaststelling van deze vergoeding.

Daarna worden dan uitvoerig besproken de vergoeding bij doodslag, — waarbij rechtspraak en rechtsleer betreffende de alimentatievordering worden doorgrond, — en de vergoeding bij verwonding.

De auteur handelt dan over het vraagstuk van het «*smartegeld*», t.t.z. de vergoeding voor moreele schade. In tegenstelling met onze rechtspraak zijn de Nederlandsche rechterlijke beslissingen, die vergoedingen voor pijn en smart toestaan, uiterst zeldzaam en is de jurisprudentie het ongeveer eens dat op grond der bepalingen van art. 1406 en 1407 van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek dit smartegeld niet mag toegestaan worden. Schrijver is met deze rechtspraak volkomen akkoord en ziet in de vergoeding voor moreele schade niet een werkelijke schade-loosstelling voor het slachtoffer, maar een soort

boetedoening van den schuldige. Het komt ons voor dat de Nederlandsche rechtspraak op dit punt niet gelukkig is en geenszins voldoet aan den eisch van gerechtigheid van het hedendaagsch rechtsbewustzijn.

Kapitaaluitkeering of betaling door middel van periodieke termijnen wordt daarna onderzocht, waarna schrijver handelt over den invloed der verzekeringen, zoowel de publiekrechtelijke als de privaatrechtelijke.

Beschouwingen over het vraagstuk van den intrest en minnelijke schikking gaan het laatste hoofdstuk vooraf, dat uiterst interessant is omdat wij er in kennis nemen van verschillende wetsontwerpen en voorstellen tot wijziging, die in Nederland werden gedaan, en die ook van belang kunnen zijn voor het regelen van hetzelfde vraagstuk in ons land.

R. Victor.

WETGEVING

KAMER DER VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

WETSVOORSTEL tot afschaffing van het hoofdvakje en tot wijziging van onderscheidene artikelen van het Kieswetboek.

TOELICHTING

Mevrouw, Mijne Heeren,

In dezen tijd van diepe economische inzinking en scherpe zedelijke crisis, ondergingen 's lands instellingen, en onder meer het Parlement, heftige aanvallen.

Wat al kritieken op het parlementair stelsel! Wat al verwijten tegen de leden van de eene of de andere Kamer!

Weinig talrijk echter zijn de verstandige lieden die beweren dat een menschelijke instelling kan beantwoorden aan de noodwendigheden van het uitzonderlijk tijdperk dat het huidige geslacht moet meemaken en ondergaan.

Het zou overigens ten hoogste onrechtvaardig zijn, geen betekenissen te hechten aan de groote krachtsinspanning zoo van de Kamer als van den Senaat.

De bureelen van beide Kamers, de commissies voor het Reglement hebben sommige bepalingen doen aanvaarden, die thans reeds van kracht zijn.

Zij stellen er nog andere voor, die zeker den besten invloed zullen hebben op de parlementaire werkzaamheden.

Doch, waarom het ontkennen? In de kritieken op het regime en de instellingen welke het symboliseeren, in de verwijten tegen de Parlementsleden, is een gedeelte waarheid dat men moet trachten er uit te lichten.

Wij willen, naar onze bescheiden krachten, hiertoe bijdragen en de gegronde grieven toelichten, welke wij van alle zijden hebben hooren uiten tegen het geldend kiesstelsel en in 't bijzonder tegen de wijze van aanduiding der gekozenen van het algemeen stemrecht.

Zonder gevaar te loopen deze grieven nog aan te dikken, meenen wij ze te mogen samenvatten als volgt: de Parlementairen maken een soort kaste uit; zij verstaan elkaar om hun positie te verstevigen, steunen elkaar om zoo hoog mogelijk op te klimmen in de kandidatenlijst.

De droom van ieder Parlementair is, zoo verzekert men, een eerste candidatuur zonder gevaar, welke men overigens zal trachten «buiten-poll» te doen verklaren door een handvol gedienschte comiteesleden.

Door deze wijze van handelen, komt men, zoo wordt gezegd, tot het vastleggen der politieke toestanden.

En in plaats van zich de rust, welke het verdwijnen der zorgen van electorale aard moet verschaffen, ten nutte te maken voor het hoogste goed van den Staat, hebben

talrijke gekozenen, zoo verzekert men, hun persoonlijke positie willen verstevigen met belang te stellen in geheel iets anders dan in de zaken van den Staat.

Het ligt geenszins in onze bedoeling, alle campagnes, aldus gevoerd tegen het Parlement, voor eigen rekening te willen nemen.

Laat ons nochtans toegeven, dat zich misbruiken hebben voorgedaan, en, naar ons oordeel, is het reeds te veel dat verdenking zou kunnen vallen op het Parlement en op de leden die er deel van uitmaken.

Wanneer zij er toe worden gebracht, grieven te uiten tegen het kiesstelsel, hebben menige schrijvers het gemunt op het hoofdvakje, daarbij vooral wijzend op de oppermacht der politieke vereenigingen. Maar al te vaak, worden deze geleid door zoo behendige als belanghebbende personen, tenware, wat nog erger is, zij utisluitend afhangen van enkele rijke en invloedhebbende personaliteiten waartegen men vruchteloos zou willen ingaan.

Wanneer men de wijze nagaat, waarop de polls worden ingericht voor de aanduiding en de rangschikking der kandidaten, laat men niet na er op te wijzen dat zij, afgezien van mogelijke vervalsching, slechts een zeer klein percentage van de kiezers vertegenwoordigen, wanneer zij niet voorbehouden zijn voor een klein aantal met zorg uitgekozen afgevaardigden en die op behendige wijze worden voorbereid om den invloed te ondergaan van de in functie zijnde Parlementsleden.

Alhoewel alle kritiek uitgebracht tegen het hoofdvakje, niet als gepast noch zelfs als waarheid dient beschouwd, moet men nochtans bekennen dat het oogenblik schijnt gekomen om een einde te maken aan het absoluut voorrecht der politieke vereenigingen en aan het vermoeden van onfeilbaarheid dat hun is toegekend wat betreft de aanduiding en de rangschikking der voorgestelde kandidaten.

Inderdaad, het recht waarover tot nog toe de kiezer beschikt, die niet voldaan is over de rangschikking der kandidaten, van een voorkeurstem uit te brengen voor een werkelijken candidaat en een andere voorkeurstem voor een candidaat-opvolger, lijkt zeer denkbeeldig.

Zoo wij ons bij al die kritiek niet aansluiten, beweren wij nochtans met volle overtuiging, dat de politieke opvoeding van het Belgische kiezerskorps, sinds enkele jaren, zeer werd opgedreven en dat, daarenboven, de noodige aandacht dient verleend aan het vraagstuk der jongeren, hetwelk op den voorgrond is gekomen in alle partijen, alsook, trouwens, aan de eischen van de vereenigingen der beroepsbelangen.

De jongeren uit alle partijen eischen eene ruimere vertegenwoordiging in de politieke inrichtingen; de vakvereenigingen willen eveneens tusschenkomen bij de verkiezingen op elken graad.

Het zal het huidige Parlement tot eer strekken, akte te nemen van de reeds vervulde evolutie, en een gewettigde voldoening te schenken aan dien dringenden oproep der openbare meening.

Bij het onderzoek naar een kiesstelsel dat een grootere vrijheid zou verleen aan den kiezer, aan wien men voortaan de dubbele taak zou willen toevertrouwen van, eenerzijds, de partij aan te duiden, die aan het bewind moet komen en, in den schoot dezer partij, de kandidaten die het meest geschikt zijn om den rol van wetgever te vervullen, was het er, vanwege de indieners van het ontwerp, vooral om te doen, de waarde der politieke vereenigingen nochtans niet te miskennen.

Stellig, deze vereenigingen hebben officieel, onder de thans geldende wet, geen rechten noch plichten, doch impliciet wordt er rekening mee gehouden in den persoon der kiezers welke als peters de akten van voordracht der kandidaten onderteekenen.

Het zou overigens ten hoogste onrechtvaardig zijn geen de minste rekening te houden met de diensten door deze vereenigingen bewezen in de gemeenten, de kantons en de arrondissementen, zooals trouwens op het nationaal plan.

Ons voorstel van herziening van het Kieswetboek maakt ten slotte een eerlijke dading uit welke, wij zijn er van overtuigd, door de overgrootste meerderheid der Parlementsleden kan worden bijgetreden.

Ziehier in 't kort de hervorming welke het voorstel beoogt:

Het vakje boven de lijst wordt afgeschaft doch de ondertekenaars van de akten van voordracht behouden het recht de volgorde aan te duiden, waarop de candidaten op het stembiljet zullen voorkomen, en deze voorstelling behoudt hare gansche waarde van aanduiding voor talrijke kiezers.

De gezamenlijke kiezers zullen voortaan de candidaten moeten rangschikken van de partij waaraan zij hun vrouwen schenken.

Hiertoe brengt de kiezer een aantal naamstemmen uit gelijk aan de helft, plus een, van de te begeven mandaten.

Het komt er echter op aan geen gevaar te loopen de partijen te verzwakken, welke hun kiezers vooral in de volksklassen tellen.

Daarom stellen wij voor het stembiljet waarop niet genoeg of te veel vakjes werden zwart gemaakt, aan te zien als een volwaardige lijststem, mits de kiezer zijn candidaten op één enkele lijst gekozen heeft.

Met dergelijk biljet wordt daarentegen geen rekening gehouden voor de vaststelling der naamstemmen, ten einde aan het stelsel van rangschikking dat wij willen invoeren, zijn gansche waarde te behouden en overdreven persoonlijke campagnes of kuiperijen vóór of tegen een candidaat te vermijden.

Alleen deze lijsten zijn ontvankelijk, waarop ten minste zooveel candidaten voorkomen als er zetels te begeven zijn, terwijl een aantal candidaten gelijk aan het dubbel van de te begeven plaatsen mag worden voorgesteld.

Worden verkozen verklaard, de candidaten welke het grootste aantal naamstemmen vereenigen, tot beloop van het aantal zetels, dat aan de lijst toekomt.

Er worden geen bijzondere candidaten meer voorgesteld als opvolgers.

Worden tot opvolgers uitgeroepen, de niet als werkelijke gekozen candidaten, gerangschikt volgens het getal naamstemmen dat zij bekomen hebben.

Ons voorstel voert geen nieuwigheid, in met betrekking tot de toepassing van de evenredige vertegenwoordiging en tot het gebruik van de verkiezingsoverschotten door middel van de aanvullende verdeeling en van de facultatieve lijstenverbinding.

Uitsluitend met het doel om de kiesverrichtingen te vereenvoudigen, welke in dit stelsel besloten liggen, zou de Regeering gemachtigd worden om de kiesomschrijvingen te splitsen, waarin meer dan twaalf mandatarissen voor Kamer of Senaat moeten gekozen worden.

Wij hebben van de indiening van dit wetsvoorstel gebruik gemaakt om een aanvulling van artikel 106 van het Kieswetboek voor te stellen op grond waarvan de verkiezing facultatief wordt, wanneer niet kan voorzien worden in de opvolging tengevolge van de terugtrekking van één of meer opvolgers.

Het is overbodig dit voorstel te verantwoorden daar de herinnering aan de jongste verkiezing nog te versch in het geheugen ligt alsmede, bovendien, de meening welke toen door de meest vooraanstaande Parlementsleden geuit werd.

G. MICHAUX.

WETSVoorstel

Eenig artikel.

De volgende wijzigingen worden aan het Kieswetboek aangebracht:

Art. 87. — Het doen luiden als volgt:

« De verkiezingen voor de Kamer der Volksvertegenwoordigers en voor den Senaat geschieden bij bestuursarrondissement. Evenwel kunnen twee of meer arrondisse-

menten voor de verkiezing van de vertegenwoordigers en van de senatoren vereenigd worden, en de bestuurlijke arrondissementen wier bevolking recht geeft op de verkiezing van meer dan twaalf volksvertegenwoordigers of van twaalf senatoren, kunnen in meerdere kiesomschrijvingen verdeeld worden.

» Dit alles overeenkomstig de indeelingstabel, behorende tot de wet die ten tijde der verkiezing in werking is. »

Art. 94. — De laatste alinea van het artikel aanvullen door volgende tekst:

« In geval van verdeeling van een bestuurlijk arrondissement in meerdere kiesomschrijvingen, wordt het eerste bureel gevestigd in de hoofdplaats aangeduid in de verdeelingstabel waarvan sprake in artikel 87. »

Art. 106. — De laatste alinea aanvullen door volgende tekst:

« Dit geldt eveneens wanneer, wegens afstand van een of meer opvolgers, in de vacature niet kan voorzien worden. »

Art. 117. — Het artikel wijzigen als volgt:

« Bij het voordragen van candidaten voor de mandaten van senator of volksvertegenwoordiger, moet het aantal voorgedragen candidaten ten minste gelijk zijn aan dat der toe te kennen mandaten, zonder dat het grooter zij dan tweemaal dit getal, de breuk eventueel versterkt zijnde.

» De voordrachtsakte wijst de volgorde aan, waarin de candidaten op het stembiljet zullen voorkomen. Een kiezer mag niet meer dan één voordrachtsakte voor dezelfde verkiezing onderteekenen. De kiezer welke dit verbod overtreedt, is strafbaar met de bij artikel 202 van dit Wetboek voorziene straffen. »

Art. 118. — Het artikel wijzigen als volgt:

« Een candidaat mag, in hetzelfde arrondissement, niet op meer dan eene lijst voorgedragen worden noch, tegelijkertijd, candidaat zijn voor de Kamer en voor den Senaat.

» Niemand mag, te gelijk, in meer dan één kiescollege voorgedragen worden.

» De aanvaardende candidaat die een der vorenvermelde verbodsbepalingen overtreedt, is strafbaar met de bij artikel 202 voorziene straffen. Zijn naam wordt geschrapt van al de lijsten waarop hij voorkomt. Met het oog op deze schrapping, maakt de voorzitter van het kiescollege, den dag zelf der lijstenafsluiting, de namen en voornamen der candidaten telegraphisch langs den snelsten weg bekend aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en Gezondheid die hem, in voorkomend geval, van de meer-voudige candidaturen kennis geeft. »

Art. 122. — Nummer 2° van de tweede alinea wijzigen als volgt:

« 2° Ontoereikend of te groot getal candidaten. »

Art. 126. — Het artikel wijzigen als volgt:

« Indien maar een enkele lijst is ingediend, indien het getal candidaten met het getal te begeven mandaten overeenstemt, worden deze candidaten door het hoofdbureel, zonder meer, als titularis voor verkozen verklaard. Het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering, opgesteld en door de leden van het bureel onderteekend, wordt onmiddellijk, samen met de voordrachtsakte, aan den griffier van de Kamer der Volksvertegenwoordigers of van den Senaat gestuurd.

» Uittreksels uit het proces-verbaal worden onmiddellijk aan de verkozenen gestuurd en bij wijze van aanplakbiljet in elke gemeente uit het arrondissement gepubliceerd.

» In dit geval is er, voor alle kosten, slechts vijf en twintig frank presentiegeld aan elk lid van het hoofdbureel verschuldigd. »

Art. 127. — Het artikel doen luiden als volgt:

« Zoo het getal voorgedragen candidaten grooter is dan dat der te begeven werkelijke mandaten, maakt het hoofd-

bureel onmiddellijk het stembiljet op overeenkomstig het bij dit Wetboek gevoegde model II.

» De orde waarin, op het stembiljet, de kandidaten van de onderscheidene lijsten gerangschikt zijn, is dezelfde als die van de voordrachtsakte.

» De kandidatenlijst wordt onmiddellijk in al de gemeenten van het college aangeplakt.

» Op het aanplakbiljet staan, in vette zwarte letters, de namen van de kandidaten, in de orde aangeduid voor elke der lijsten in de voordrachtsakte, naar den vorm van het stembiljet, zooals hierna vastgesteld, alsmede hun voor- namen, beroep en woonplaats. De bij dit Wetboek gaande onderrichtingen — model I — staan er insgelijks op.

» Te rekenen van den vijftienden dag vóór de stemming, deelt de voorzitter van het hoofdbureel, aan de kandidaten en, desgevraagd, aan de kiezersvoordragers, de officieele kandidatenlijst mede.»

Art. 128. — De eerste zes alinea's van het artikel vervangen door de volgende bepalingen:

« Indien er maar één lid te verkiezen is en er slechts één kandidaat wordt voorgedragen, worden de namen der kandidaten op het biljet, den eene achter den andere, in de door het lot aangewezen volgorde, op één lijn gesteld.

» Naast den naam van elken kandidaat, staat een stemvakje en boven iederen naam staat een volgnummer in een vet Arabisch cijfer gedrukt.

» Wanneer er verscheidene kandidaten zijn, op de eene of op meerdere lijsten voor het enkel te begeben mandaat, of indien meer dan een lid moet verkozen worden, zullen al de lijsten op het stembiljet worden gerangschikt overeenkomstig een door loting aangeduide orde.

» Naast den naam van ieder kandidaat, bevindt zich een stemvakje. Boven elke lijst, wordt een vet Arabisch cijfer gedrukt, dat met het volgnummer van de lijst overeenstemt.

De stemvakjes zijn zwart en vertoonen in het midden een cirkeltje van de kleur van het papier, met een doorsnede van drie millimeter.»

Art. 131. — De derde alinea valt weg.

Art. 133. — Het artikel doen luiden als volgt:

« De groepeeringsverklaring van kandidatenlijsten is slechts ontvankelijk wanneer deze kandidaten, in hun akte van candidatuur-aanvaarding hebben voorbehouden dat zij van het hun bij artikel 132 verleende recht gebruik maken, zoo de voordrachtsakte hen daartoe machtigt. Zij moet, op straf van nietigheid, door al de kandidaten der lijst ondertekend zijn en de kandidaten der aangewezen lijst of lijsten moeten bij een gelijkaardige verklaring en onder dezelfde voorwaarden hunne instemming hiermede verleenen.

» Eene lijst kan met geen twee of meer lijsten, waartussen geen groepering bestaat, groep vormen.»

Art. 143. — In de tweede alinea worden geschrapt de woorden: «...na rechthoekig in vieren te zijn toegevouwd; derwijze dat de vakken die bovenaan de lijsten zijn geplaatst, zich aan de binnenzijde bevinden.»

Art. 144. — Het artikel vervangen door het volgende:

« Is er slechts één mandaat te begeben, dan kan de kiezer slechts een enkele stem uitbrengen. Zijn er meerdere mandaten te begeben, zoo moet de kiezer, om een geldig biljet te maken, in dezelfde lijst, een aantal stemmen uitbrengen, gelijk aan de helft plus eene van de toe te kennen zetels, de breuk eventueel versterkt zijnde.

» De stemteekens, zelfs op onvolmaakte wijze aangebracht, zijn geldig, tenzij het inzicht om het biljet herkenbaar te maken, klaar mocht blijken.»

Art. 155. — De laatste alinea schrappen.

Art. 156. — Het artikel doen luiden als volgt:

« Al de biljetten welke door het bureel dienen opgenomen, worden door den voorzitter en een der leden van het bureel gemengd en daarna ontvouwd en naar volgende categorieën geklasseerd:

» 1° Biljetten met geldige stemmen voor de eerste lijst;

» 2° Zoo ook voor de tweede en voor de volgende lijsten, zoo daartoe aanleiding bestaat;

» 3° Verdachte biljetten;

» 4° Blanco- of ongeldige biljetten.

» Dadelijk na deze eerste rangschikking, worden de biljetten geplaatst in de categorieën, onder n^{rs} 1° en 2°, opnieuw gerangschikt, volgens zij, naar luid van artikel 157, tevens als lijststemmen en als naamstemmen tellen, of alleen als lijststemmen.

Art. 157. — Het artikel doen luiden als volgt:

» Zijn ongeldig:

» 1° Al de andere biljetten dan deze waarvan het gebruik bij de wet is toegelaten;

» 2° Deze waarop de kiezer gestemd heeft voor kandidaten welke op verschillende lijsten voorkomen;

» 3° Deze, waarop niet werd gestemd; waarvan vorm en afmetingen werden gewijzigd, die van binnen een papier of een ander voorwerp mochten bevatten of waarvan de stemmende mocht herkenbaar zijn door een teeken, een doorhaling of eenig ander merk dat niet bij de wet is toegelaten.

» Komen echter niet in aanmerking voor het vaststellen van het aantal naamstemmen aan de kandidaten toegekend, de biljetten waarop de kiezer een aantal stemmen heeft uitgebracht, grooter of kleiner dan hetgeen is bepaald bij voorgaand artikel 144, daar die biljetten slechts als bijstemmen tellen.»

Art. 159. — Het artikel doen luiden als volgt:

« De verdachte stembiljetten, en deze waartegen reclamaties zijn ingebracht, worden, volgens de beslissing van het bureel, bij hunne categorie gevoegd.

» De stembiljetten van elke categorie worden achtereenvolgens door twee leden van het bureel geteld.

» Het bureel bepaalt en stelt dienovereenkomstig vast het gezamenlijk getal geldige en ongeldige stembiljetten, alsmede het getal stemmen van iederen kandidaat.

» Al deze getallen worden in 't proces-verbaal opgenomen.

» Zij maken, voor elke lijst, eene tabel op van de kandidaten gerangschikt naar orde van belangrijkheid van het door hen bekomen getal stemmen.»

Art. 161. — De vierde alinea valt weg.

Art. 166. — Het artikel wordt vervangen als volgt:

« Het totaal der geldige biljetten die gunstig zijn van een lijst, is het kiescijfer van de lijst.»

Art. 167. — De laatste alinea valt weg.

Art. 170. — Het artikel vervangen als volgt:

« Wanneer het getal kandidaten van eene lijst gelijk staat met dit van de aan de lijst toekomende zetels, zijn al deze kandidaten verkozen.

» Wanneer dit getal grooter is, worden de zetels toegekend aan de kandidaten die de meeste stemmen bekomen hebben. Bij staking van stemmen, wordt de zetel toegekend aan den oudsten kandidaat.»

Art. 171. — Het artikel vervangen als volgt:

« Op elke lijst, worden tot 1°, 2°, 3° opvolger en zoo voorts uitgeroepen, zonder dat hun getal het dubbel van dat der verkozen titelvoerders mag bedragen, de kandidaten welke het meeste stemmen hebben bekomen, naar de volgorde waarin zij werden overgebracht op de tabel opgemaakt naar luid van artikel 159, afgezien van de als titelvoerders uitgeroepen kandidaten.

G. Michaux ; I. Sinzot ; Fr. Haustrate ; Jos. Pierco ;
Georges Marquet ; Louis Sandront.